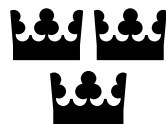

Ekonomisk trygghet för familjer och barn

12

Förslag till statens budget för 2016

Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	7
2	Lagförslag.....	9
2.1	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	9
3	Ekonomisk trygghet för familjer och barn	11
3.1	Omfattning.....	11
3.2	Utgiftsutveckling	11
3.3	Skatteutgifter.....	12
3.4	Mål för utgiftsområdet	13
3.5	Resultatredovisning	13
3.5.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	13
3.5.2	Resultat	14
3.5.3	Analys och slutsatser	23
3.6	Politikens inriktning.....	25
3.7	Förslag till regeländringar.....	27
3.7.1	Höjd föräldrapenning på grundnivå	27
3.8	Budgetförslag	27
3.8.1	1:1 Barnbidrag	27
3.8.2	1:2 Föräldraförsäkring	28
3.8.3	1:3 Underhållsstöd.....	30
3.8.4	1:4 Adoptionsbidrag	31
3.8.5	1:5 Barnpension och efterlevandestöd.....	32
3.8.6	1:6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn	33
3.8.7	1:7 Pensionsrätt för barnår	34
3.8.8	1:8 Bostadsbidrag.....	35

Tabellförteckning

Anslagsbelopp.....	7
Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	12
Tabell 3.2 Härledning av ramnivån 2016–2019. Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	12
Tabell 3.3 Ramnivå 2016 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	12
Tabell 3.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	13
Tabell 3.5 Barnhushåll med låg ekonomisk standard efter hushållstyp och för inrikes respektive utrikes födda föräldrar.....	18
Tabell 3.6 Anslagsutveckling 1:1 Barnbidrag	27
Tabell 3.7 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:1 Barnbidrag	28
Tabell 3.8 Anslagsutveckling 1:2 Föräldraförsäkring	28
Tabell 3.9 Anslagens komponenter	29
Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:2 Föräldraförsäkring	30
Tabell 3.11 Anslagsutveckling 1:3 Underhållsstöd.....	30
Tabell 3.12 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:3 Underhållsstöd.....	31
Tabell 3.13 Anslagsutveckling 1:4 Adoptionsbidrag	31
Tabell 3.14 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:4 Adoptionsbidrag	32
Tabell 3.15 Anslagsutveckling 1:5 Barnpension och efterlevandestöd.....	32
Tabell 3.16 Prognos antal barn med barnpension och efterlevandestöd	33
Tabell 3.17 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:5 Barnpension och efterlevandestöd	33
Tabell 3.18 Anslagsutveckling 1:6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn	33
Tabell 3.19 Prognos antal vårdbidrag för funktionshindrade barn.....	34
Tabell 3.20 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn	34
Tabell 3.21 Anslagsutveckling 1:7 Pensionsrätt för barnår	34
Tabell 3.22 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:7 Pensionsrätt för barnår ...	35
Tabell 3.23 Anslagsutveckling 1:8 Bostadsbidrag.....	35
Tabell 3.24 Volym och medelersättningar för bostadsbidraget, utfall 2014 samt prognos 2015-2019.....	36
Tabell 3.25 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:8 Bostadsbidrag.....	36

Diagramförteckning

Diagram 3.1 Medianen av disponibel inkomst per konsumtionsenhet	15
Diagram 3.2 Den ekonomiska familjepolitikens andel av disponibel inkomst per konsumtionsenhet 2014	15
Diagram 3.3 Barnhushåll med en låg ekonomisk standard 2014, absolut och relativt mått	17
Diagram 3.4 Andelen ensamstående kvinnor och män med barn som lever med en låg ekonomisk standard (relativt mått)	17
Diagram 3.5 Långvarig låg ekonomisk standard 2009–2014 (absolut mått)	19
Diagram 3.6 Sysselsättningsgrad för kvinnor och män med hemmavarande barn under 19 år	19
Diagram 3.7 Antalet födda barn samt summerad fruktsamhet.....	20
Diagram 3.8 Andelen barn födda 2009 som vid fyra års ålder har en mamma respektive pappa som tagit ut föräldrapenning, fördelat på uttagsintervall.....	21
Diagram 3.9 Effekt på låg ekonomisk standard av den ekonomiska familjepolitiken, prognos 2014	24

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken (avsnitt 2.1 och 3.7),
2. godkänner målet för utgiftsområdet (avsnitt 3.4),
3. för budgetåret 2016 anvisar ramanslagen under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Barnbidrag	26 425 291
1:2 Föräldraförsäkring	41 066 513
1:3 Underhållsstöd	2 630 000
1:4 Adoptionsbidrag	29 784
1:5 Barnpension och efterlevandestöd	1 013 800
1:6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn	3 688 800
1:7 Pensionsrätt för barnår	7 237 862
1:8 Bostadsbidrag	5 037 000
Summa	87 129 050

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 22, 23 och 35 §§ socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

22 §¹

För hel föräldrapenning motsvarar sjukpenningnivån föräldrarnas beräkningsunderlag för sjukpenning på normalnivån enligt 28 kap. 7 § 1 grundat på en sjukpenninggrundande inkomst beräknad enligt 25–31 §§.

Om hel föräldrapenning på sjukpenningnivån inte överstiger 225 kronor om dagen lämnas i stället föräldrapenning på grundnivån enligt 23 §.

Om hel föräldrapenning på sjukpenningnivån inte överstiger 250 kronor om dagen, lämnas i stället föräldrapenning på grundnivån enligt 23 §.

23 §²

Föräldrapenning på grundnivån kan lämnas till en förälder som är försäkrad för bosättningsbaserad föräldrapenning enligt 5 kap. 9 § 1 eller arbetsbaserad föräldrapenning enligt 6 kap. 6 § 2.

För hel föräldrapenning är grundnivån 225 kronor om dagen.

För hel föräldrapenning är grundnivån 250 kronor om dagen.

¹ Senaste lydelse 2012:931.

² Senaste lydelse 2012:931.

35 §³

Till en förälder som är försäkrad för både bosättningsbaserad och arbetsbaserad föräldrapenning lämnas förmånen för de första 180 dagarna enligt följande:

1. Föräldrapenning lämnas på sjukpenningnivån, om föräldern under minst 240 dagar i följd före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten för födelsen har varit försäkrad för sjukpenning enligt 6 kap. 6 § 3 och under hela den tiden skulle ha haft rätt till en sjukpenning som överstiger lägstanivån för föräldrapenning (240-dagarsvillkoret).

2. Om förutsättningarna i 1 inte är uppfyllda eller hel föräldrapenning på sjukpenningnivån i annat fall inte överstiger 225 kronor om dagen, lämnas föräldrapenning på grundnivån.

2. Om förutsättningarna i 1 inte är uppfyllda eller hel föräldrapenning på sjukpenningnivån i annat fall inte överstiger 250 kronor om dagen, lämnas föräldrapenning på grundnivån.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för föräldrapenning som avser tid före ikraftträdandet.

³ Senaste lydelse 2012:931.

3 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

3.1 Omfattning

Under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn finns tre typer av förmåner:

Generella bidrag

- barnbidrag
- adoptionsbidrag

Försäkring

- föräldraförsäkring
- barnpension och efterlevandestöd till barn
- pensionsrätt för barnår

Behovsprövade bidrag

- bostadsbidrag
- underhållsstöd
- vårdbidrag för funktionshindrade barn

Samhällets stöd till hushåll inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn redovisas i huvudsak på statens budgets utgifts-sida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av skatte-utgifter. Den nedsatta mervärdesskatten för livsmedel redovisas som en skatteutgift under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn, eftersom familjer med barn är en viktig målgrupp för detta stöd.

Statens övriga ekonomiska stöd till barnfamiljer är studiehjälpen under utgifts-område 15 Studiestöd, samt maxtaxan i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

3.2 Utgiftsutveckling

Utgifterna inom utgiftsområdet blev 2014 ca 80,8 miljarder kronor och var därmed 801 miljoner kronor (1 procent) lägre än vad som anvisades i statens budget. Utgifterna för anslaget föräldraförsäkring blev lägre än beräk-nat. För 2015 beräknas utgifterna bli nästan 84 miljarder kronor. Det är 12 miljoner kronor lägre än budgeterat. I förhållande till 2014 be-räknas utgifterna för 2015 bli 2,7 miljarder kro-nor högre.

Av utgifterna för den ekonomiska familjepo-litiken år 2014 utgjorde försäkringsförmånerna mer än hälften av utgifterna, ca 45,2 miljarder kronor. De generella bidragen utgjorde ca 25,2 miljarder kronor och de behovsprövade bidragen ca 10,3 miljarder kronor.

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

	Utfall 2014	Budget 2015 ¹	Prognos 2015	Förslag 2016	Beräknat 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019
1:1 Barnbidrag	25 220	25 840	25 769	26 425	27 072	27 635	28 115
1:2 Föräldraförsäkring	37 654	38 969	39 119	41 067	42 693	44 536	46 436
1:3 Underhållsstöd	2 060	2 271	2 258	2 630	2 638	2 637	2 622
1:4 Adoptionsbidrag	14	35	13	30	32	35	35
1:5 Barnpension och efterlevandestöd	876	905	926	1 014	1 097	1 158	1 243
1:6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn	3 295	3 632	3 519	3 689	3 899	4 145	4 426
1:7 Pensionsrätt för barnår	6 732	6 876	6 876	7 238	7 476	7 548	7 961
1:8 Bostadsbidrag	4 958	4 992	5 027	5 037	5 112	5 085	5 020
Totalt för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	80 809	83 519	83 507	87 129	90 020	92 779	95 857

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2015 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.**Tabell 3.2 Härledning av ramnivån 2016–2019. Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn**

Miljoner kronor

	2016	2017	2018	2019
Anvisat 2015¹	83 125	83 125	83 125	83 125
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	808	687	633	415
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar	445	1 238	2 411	3 854
Volym	2 662	4 881	6 522	8 375
Överföring till/från andra utgiftsområden				
Övrigt	89	89	89	89
Ny ramnivå	87 129	90 020	92 779	95 857

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut. Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.**Tabell 3.3 Ramnivå 2016 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn**

Miljoner kronor

	2016
Transfereringar ¹	87 129
Summa ramnivå	87 129

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2014 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

3.3 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll redovisas normalt i huvudsak på budgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. En skatteutgift uppstår om skatteuttaget för en viss grupp eller en viss kategori av skattebetalare är lägre än vad som är förenligt med normen inom ett visst skatteslag. Många av skatteutgifterna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika områden som t.ex. konjunktur-, bostads-, miljö- eller arbetsmarknadspolitik. Dessa skatteutgifter påverkar budgetens saldo och kan därför jämföras med stöd på budgetens utgiftssida. En utförlig beskrivning av redovisningen av skatteutgifterna har redovisats i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2015 (skr. 2014/15:98).

Den nedsatta mervärdesskatten för livsmedel utgör en skatteutgift som redovisas under utgiftsområde 12. Detta för att en viktig målgrupp för nedsättningen är familjer med barn.

Tabell 3.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

	Prognos 2015	Prognos 2016
Nedsatt mervärdes- skatt på livsmedel	26 420	27 350
Totalt för utg.omr. 12	26 420	27 350

Källa: Regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2015 (skr.2014/15:98)

3.4 Mål för utgiftsområdet

För närvarande är målet för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn att den ekonomiska familjepolitiken ska bidra till förbättrade förutsättningar för en god ekonomisk levnadsstandard samt ökad valfrihet och stärkt makt över den egna livssituationen för alla barnfamiljer (prop. 2010/11:1 utg.omr. 12 avsnitt 2.4, bet. 2010/11:SfU1, rskr. 2010/11:121).

Regeringens förslag: Följande mål ska gälla för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn: Den ekonomiska familjepolitiken ska bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer samt minska skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och utan barn. Den ekonomiska familjepolitiken ska även bidra till ett jämställt föräldraskap.

Skälen för regeringens förslag: En familjepolitik som är byggd på långsiktiga lösningar för föräldrar genom såväl generella bidrag och försäkringslösningar som behovsprövade bidrag, skapar trovärdighet och trygghet och ger därmed gynnsamma förutsättningar för en god ekonomisk levnadsstandard för barnfamiljerna samt för ett ökat barnafödande. Regeringen vill förstärka den omfördelade ambitionen för den ekonomiska familjepolitiken. Ett centralt syfte med trygghetssystemen är en solidarisk omfördelning mellan dem som har och inte har barn samt över individens livscykel. En solidarisk utjämning av risker och kostnader mellan generationer, mellan dem som har arbete och dem som för tillfället är utan, mellan sjuka och friska och mellan kvinnor och män, är viktiga inslag i den generella välfärden.

Det är även av betydande vikt att tydligt slå fast att även jämställdhet ingår i målet. Det över-

gripande jämställdhetspolitiska målet innebär att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Vägledande för regeringens politik är fyra delmål. De delmål som den ekonomiska familjepolitiken direkt inverkar på är dels målet om ekonomisk jämställdhet, dels målet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, se vidare utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrarers etablering.

3.5 Resultatredovisning

3.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer som används för att redovisa resultaten inom utgiftsområdet är följande:

- barnfamiljernas inkomstutveckling,
- den ekonomiska familjepolitikens betydelse för hushållens inkomster,
- barnhushåll med låg ekonomisk standard,
- barnafödandet,
- föräldrarnas användning av föräldraförsäkringen, och
- föräldrarnas arbetskraftsdeltagande.

Följande indikatorer och bedömningsgrunder används för administrationen på området:

- Försäkringskassans redovisade insatser för att ge information till föräldrar om föräldraförsäkring samt om underhåll till barn i enlighet med regeringens beslutade mål i regleringsbrevet för 2014,
- produktivitet, och
- kvalitet.

I bedömningen vägs även resultat från rapporter och undersökningar från t.ex. Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) och Statistiska centralbyrån (SCB) in.

Den ekonomiska familjepolitiken ska ses i ett större sammanhang. Utvecklingen inom olika utgiftsområden ger gemensamt förutsättningar och möjligheter som påverkar barnfamiljernas ekonomiska välfärd. Utöver de ekonomiska stöd som redovisas i detta avsnitt finns det andra faktorer som har betydelse för barnfamiljernas

ekonomi så som reallöneutveckling, transfereeringar, skatter och subventioner utanför den ekonomiska familjepolitiken, som exempelvis subventionerad förskola och fritidshem samt hälso- och sjukvård för barn och blivande mödrar. Utvecklingen på arbetsmarknaden har avgörande betydelse för familjernas inkomster och goda förutsättningar att kombinera arbetsliv och familjeliv påverkar arbetsmarknadsdeltagandet för kvinnor och män.

Försäkringskassan har på regeringens uppdrag tagit fram ett antal indikatorer som beskriver hur familjepolitiken bidrar till förbättrade förutsättningar för en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer.¹ Som underlag till beräkningarna har utfall för 2013 använts, framskrivet till 2014 års värden enligt de ekonomiska och demografiska uppgifter som finns. Värdena från 2014 är därmed en prognos.

Avseende resultat kopplade till ökad valfrihet och stärkt makt över livssituationen är föräldrarnas uppfattning om familjepolitikens möjligheter och flexibilitet centrala men mätningar av sådana uppgifter sker inte regelbundet. Föräldrarnas arbetsmarknadsdeltagande, barnafödandet och hur föräldrarna använder förmåner inom till exempel föräldraförsäkringen används därför som indikatorer på valfrihet och makt över livssituationen.

3.5.2 Resultat

I Sverige finns det knappt 1,3 miljoner hushåll med barn som i olika utsträckning berörs av den ekonomiska familjepolitiken. Antalet barn i åldrarna 0–17 år uppgår till närmare två miljoner. Yngre barn har i mycket högre grad sammanboende föräldrar än vad äldre barn har. I genomsnitt är föräldrarna sammanboende i tre av fyra barnfamiljer. Den resterande fjärdedelen består av familjer med ensamstående föräldrar, oftast en ensamstående mamma, samt ombildade familjer utan gemensamma barn. I en genomsnittlig barnfamilj bor det 1,7 barn.

Utgifterna ökar över tid

Utgifterna inom den ekonomiska familjepolitiken påverkas av flera faktorer. Antalet födda barn får omedelbara och direkta effekter, t.ex. för barnbidrag och föräldrapenning. Till följd av stigande födelsetal under 2000-talet har utgifterna för dessa förmåner ökat och beräknas göra det under de kommande åren. Barnfamiljernas inkomster kommer främst från förvärvsarbete, vilket medför att konjunkturen har stor betydelse för barnhushållens möjligheter att försörja sig. Stigande löner för föräldrarna påverkar utgifterna för exempelvis föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning.

Hushållens sammansättning kan också påverka utgifterna. Försörjningsbördan ökar med antalet barn och då blir konsekvenserna av låga eller sänkta inkomster större. Detta påverkar exempelvis utgifter för bostadsbidrag och underhållsstöd.

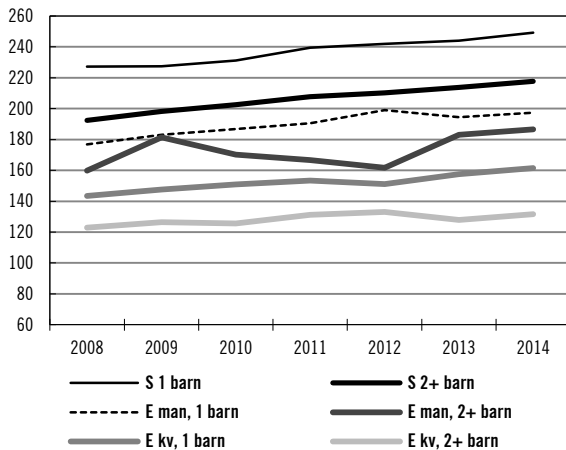
Barnfamiljernas ekonomi har stärkts

Den ekonomiska standarden (mätt som real disponibel inkomst per konsumtionsenhet) har ökat för samtliga barnhushåll jämfört med situationen 1998. Förändringen har dock varit olika stor för olika hushållstyper. Disponibel inkomst definieras som summan av hushållens faktorinkomster samt positiva transfereringar minus negativa transfereringar. Den disponibla inkomsten sätts i relation till hushållets storlek och försörjningsbörda genom att använda en konsumtionsenhetsskala. För sammanboende-hushållen är utgångspunkten för analysen att inkomsterna delas lika mellan individerna i hushållet varför inte denna statistik redovisas uppdelat på kön.

¹ Redovisning av uppdrag i regleringsbrevet 2015, resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken, Försäkringskassan, dnr S2015/04477.

Diagram 3.1 Medianen av disponibel inkomst per konsumtionsenhet

Tusen kronor (bruten axel)

Anm: Axeln är brutet. Sammanboendehushåll förkortas i förklaringen till (S), Ensamstående hushåll till (E).
Källa: Försäkringskassan, 2015

Diagram 3.1 illustrerar skillnaden i ekonomisk standard mellan olika typer av hushåll. Under perioden har inkomsterna ökat reallt för samtliga hushållstyper. En viss polarisering bland ensamstående med barn kan ses över tid. I hushåll med två eller fler barn har kvinnorna en mycket lägre real inkomstutveckling än män i motsvarande hushåll. Gruppen ensamstående män med två eller fler barn består dock av ett litet antal hushåll vilket kan påverka statistiken.

Även om samtliga hushåll har fått en högre inkomst över tid finns stora nivåskillnader i den ekonomiska standarden mellan hushållstyper, där ensamstående kvinnor och män med barn ligger lägre än sammanboendehushåll med barn under hela perioden. En förklaring till skillnaderna är att det i sammanboendehushåll är två individer och inte en som fått ta del av ökade inkomster till följd av ökad sysselsättning och skattesänkningar. Viktigt att notera är att antalet sammanboende hushåll med barn är flera gånger större än antalet hushåll med ensamstående föräldrar.

Det är hushåll med en ensamstående kvinna som har den lägsta disponibla inkomsten av de olika familjetyperna, och särskilt låg är inkomsten när det finns flera barn i hushållet. Jämfört med ensamstående män med barn har kvinnorna i genomsnitt en lägre nivå av arbetsmarknadsdeltagande och en högre andel kvinnor arbetar deltid, vilket kan vara en anledning till skillnaderna mellan könen. Av samtliga ensamstående föräldrar är 76 procent kvinnor,

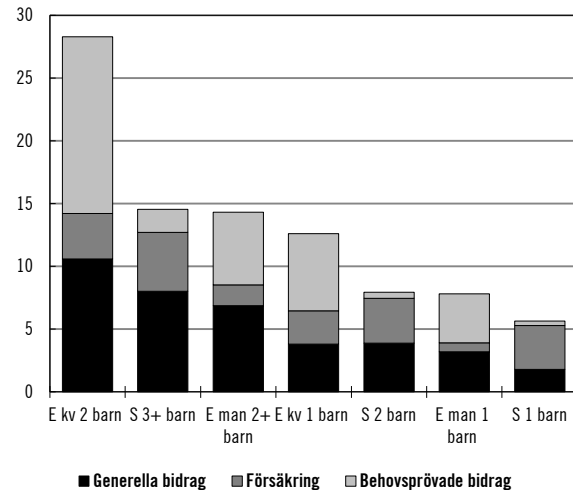
gruppen är alltså mycket större än för motsvarande grupp män.

Den ekonomiska familjepolitiken har stor betydelse för hushållens ekonomi

Det är inte bara inkomsternas nivå och utvecklingen över tid som skiljer sig åt mellan olika hushållstyper. Även inkomsternas sammansättning varierar, exempelvis gällande hur stor andel av inkomsterna som består av transfereringar från samhället.

Diagram 3.2 Den ekonomiska familjepolitikens andel av disponibel inkomst per konsumtionsenhet 2014

Procent

Anm: Förkortningar ovan: E motsvarar ensamstående med 1 respektive 2 eller flera barn. S motsvarar sammanboende med 1,2 respektive 3 eller flera barn.
Källa: Försäkringskassan, 2015

Diagram 3.2 visar hur stor andel av den disponibla inkomsten per konsumtionsenhet som utgörs av olika familjeekonomiska stöd. Av den disponibla inkomsten för barnhushåll kommer ungefär var tionde krona från den ekonomiska familjepolitiken.

Den ekonomiska familjepolitikens betydelse för barnfamiljernas inkomster ökar med antalet barn i hushållet. Av diagrammet framgår att familjestöden utgör en större andel av hushållens disponibla inkomst för ensamstående kvinnor och män med barn än för sammanboende med barn. Under 2014 beräknas exempelvis drygt 28 procent av den disponibla inkomsten för ensamstående kvinnor med två eller flera barn utgöras av olika former av familjepolitiska stöd. För ensamstående pappor med två eller fler barn var motsvarande andel 14 procent. De behovsprövade bidragen, exempelvis bostadsbidraget,

har störst betydelse för ensamstående kvinnor och män med barn, medan de generella bidragen är viktigast för sammanboende med fler än ett barn.

En allmän trend för alla typer av hushåll är att transfereringarnas andel av den disponibla inkomsten har minskat de senaste åren. En allt större andel av hushållens inkomster kommer därmed från arbete och kapital. För ensamstående kvinnor med flera barn har dock den disponibla inkomsten inte ökat i samma takt som för övriga hushåll. Familjepolitiken beräknas för denna grupp ha en större betydelse för den disponibla inkomsten 2014. Höjningen av bostadsbidraget den 1 januari 2014 betyder särskilt mycket för hushåll med låga inkomster och flera barn.

Ekonomisk utsatthet bland barnfamiljerna

Regeringen anser att det är av särskild vikt att följa utvecklingen för barnhushåll med låg ekonomisk standard. Ur ett barnrättsperspektiv har frågan stor betydelse. En vanlig orsak till att barn lever i hushåll med ekonomisk utsatthet är att föräldrarna saknar arbete eller endast har en förgymnasial utbildning som därmed ger sämre förutsättningar på arbetsmarknaden. De samlade insatserna, exempelvis på områdena arbetsmarknad och utbildning samt stöden inom den ekonomiska familjepolitiken och socialpolitiken, bidrar till att minska ekonomisk utsatthet bland barnfamiljer. De skattningar av låg ekonomisk standard som redovisas i detta avsnitt är baserade på data där hushållens och individernas ekonomiska resurser är beräknade. De hushåll vars inkomster faller under en given gräns betraktas som hushåll med låg ekonomisk standard.

Faktaruta – absoluta och relativa mått

Den inkomstgräns som väljs för att beskriva ekonomisk standard kan vara absolut eller relativ. En absolut inkomstgräns betyder att det finns en på förhand bestämd gräns som inte ändras sig över tid (förutom efter prisutveckling). En relativ inkomstgräns förändras i takt med att medianinkomsten ändras. I diagrammen och tabellerna i detta avsnitt presenteras resultaten utifrån dels ett relativt och dels ett absolut mått. Det relativa måttet visar andelen hushåll med inkomster under 60 procent av medianin-

komsten, ett mått som används exempelvis inom EU. För det relativa måttet på ekonomisk standard varierar inkomstgränsen över tiden. I en lågkonjunktur sänks gränsen för ekonomisk utsatthet om medianinkomsten sjunker, vilket kan bli fallet när fler blir arbetslösa. Även om många av de med lägst ekonomisk standard då lever på en realt oförändrad inkomstnivå kan resultatet bli att andelen med relativt låg ekonomisk standard minskar i takt med att ekonomin i landet försämras. I en konjunkturuppgång kan resultatet bli det omvända, dvs. att det ekonomiska uppsvinget leder till att fler hamnar under gränsen för svag ekonomi, trots att någon förändring av denna grupps reala inkomster inte behöver ha skett. Det absoluta måttet utgår från 2009 års relativa gräns och skrivs sedan upp med utvecklingen av konsumentprisindex. När utvecklingen av andelen hushåll med låg ekonomisk standard studeras beror resultaten i stor utsträckning på vilket mått som används. Det finns också svårigheter med att mäta hushållens ekonomiska standard. Registrerade årsinkomster är svårtolkade eftersom de inte omfattar exempelvis ekonomiska resurser i form av förmögenhet, arv och liknade överföringar inom familjen eller mellan olika hushåll. Inte heller inkomster från arbete utanför den reguljära arbetsmarknaden ingår. Vidare finns det personer som frivilligt väljer att tillfälligt sänka sina inkomster i samband med studier, föräldraledighet eller resor i hopp om, eller med vetskap om, att högre inkomster väntar i framtiden. Andra har avstått från att söka bostadsbidrag eller ekonomiskt bistånd trots att deras inkomst indikerar att de skulle kunna vara berättigade till dessa, vilket kan tyda på att de har tillgångar. För många näringsidkare mäter inkomststatistiken inte den ekonomiska standarden särskilt väl. De olika måtten har för- och nackdelar och genom att redovisa resultat baserat på flera, kompletterande mått ges en mer rättvisande bild av hur andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard förändras över tid.

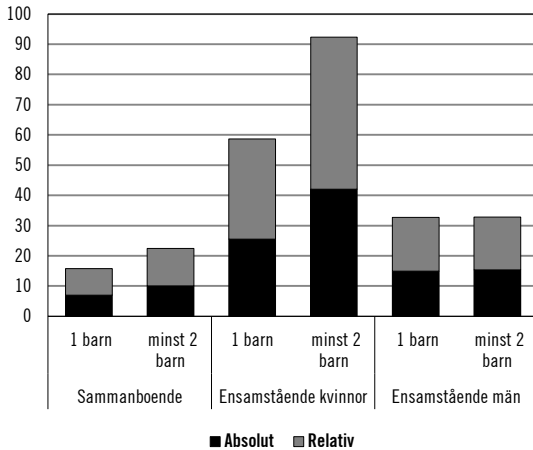
Ensamstående med barn har oftare låg ekonomisk standard än andra hushåll

Diagram 3.3 visar två kompletterande mått för låg ekonomisk standard för hushåll med barn. När de olika måtten för 2014 jämförs är andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard, oavsett hushållstyp, högst för det relativa måttet.

En högre andel av ensamstående med barn, kvinnor såväl som män, har en lägre ekonomisk standard än vad som är fallet för sammanboende med barn. För ensamstående kvinnor med barn är andelen med låg ekonomisk standard högst.

Diagram 3.3 Barnhushåll med en låg ekonomisk standard 2014, absolut och relativt mått

Andel

Källa: Försäkringskassan, 2015

Ensamståendehushåll löper högre risk att ha relativt låg ekonomisk standard eftersom det enbart finns en löneinkomst i hushållet. Det faktum att de ekonomiska familjestöden är fasta belopp eller följer prisutvecklingen snarare än inkomstutvecklingen, gör att den disponibla inkomsten för ensamstående med barn, vars inkomster i högre grad utgörs av ekonomiska familjestöd, halkar efter i tider av reallöneutveckling. Fler kvinnor än män är sjukskrivna eller uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning, vilket också kan orsaka ekonomisk utsatthet. Bland långtidssjukskrivna ensamstående kvinnor med hemmavarande barn är t.ex. andelen ekonomiskt utsatta 68 procent. För ensamstående kvinnor med barn som är mottagare av sjuk- eller aktivitetsersättning är andelen ca 65 procent, se vidare utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

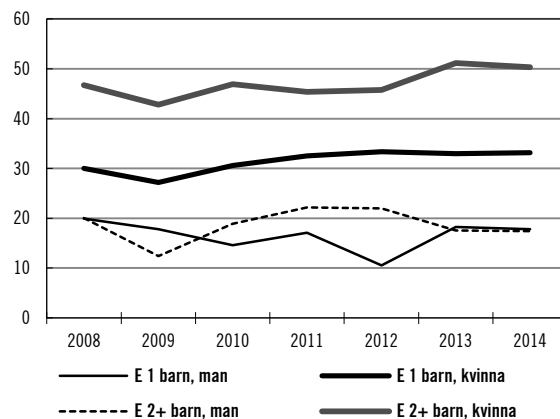
Oavsett vilket mått som används är andelen kvinnor i ensamståendehushåll som har låg ekonomisk standard hög. Mätt med det relativa måttet har hälften av kvinnorna i ensamståendehushåll med minst två barn låg ekonomisk standard. För männen ses inte samma nivåer. Statistiken i allmänhet definierar enbart hushåll där barnet är folkbokfört som hushåll med barn. Att en del barn till ensamstående föräldrar egentligen bor ungefär

lika mycket hos båda föräldrarna (s.k. växelvis boende) ökar den ekonomiska standarden för både barnet och den förälder som i statistiken definieras som ensamstående med barn. I motsvarande grad överskattas den ekonomiska standarden för de föräldrar som har barn boende växelvis utan att ha barnen folkbokförda hos sig.

Skillnaden mellan det absoluta och det relativa måttet förklaras av att även de med låga inkomster har haft en inkomstökning som har överstigit inflationen. Samtidigt har inkomsterna för barnhushåll med låga inkomster inte ökat lika snabbt som medianinkomsten i samhället totalt, vilket innebär att andelen hushåll med inkomster under 60 procent av medianinkomsten har ökat under samma period, dvs. skillnaden i köpkraft mellan olika hushåll har ökat under perioden.

Diagram 3.4 Andelen ensamstående kvinnor och män med barn som lever med en låg ekonomisk standard (relativt mått)

Andel

Källa: Försäkringskassan, 2015

Andelen hushåll med låg ekonomisk standard minskar över tid när det absoluta måttet används (2008–2014) med undantag för ensamstående män med flera barn, där andelen ökar. När det relativa måttet används ser utvecklingen delvis annorlunda ut. Rörelserna är små men för ensamstående kvinnor, som redan i början av perioden utmärker sig med en betydligt högre andel i ekonomisk utsatthet, har andelen ökat under perioden. Den prognosticerade nivån 2014 visar dock på en svag återhämtning för gruppen. Höjningen av bostadsbidragets särskilda bidrag kan vara en bidragande faktor till denna effekt. Regeringen har i propositionen Vårändringsbudget för 2015 (prop. 2014/15:99) föreslagit en höjning av underhållstödet med 300 kronor per månad och barn. Satsningen förväntas ytterligare

förbättra den ekonomiska situationen för ensamstående hushåll med barn. Sammanboende hushåll visas inte i diagrammet. För dem ses också en svag ökning i jämförelse med startåret 2008, men på en mycket lägre nivå än för ensamstående hushållen.

En hög andel av hushåll där föräldrarna är födda utomlands har låg ekonomisk standard

Hushåll där någon förälder är utrikes född har betydligt högre risk för låg ekonomisk standard än hushåll där föräldrarna är födda i Sverige. Högst andel med låg ekonomisk standard finns i hushåll med en kvinnlig ensamstående utrikes född förälder. Gruppen ensamstående föräldrar bestod 2014 av ca 355 000 individer, varav 76 procent var kvinnor och 24 procent var män. Av de ensamstående föräldrarna var det 27 procent som var utrikes födda och 30 procent som hade utländsk bakgrund det vill säga var antingen utrikes födda eller födda i Sverige men med två utrikes födda föräldrar.²

Tabell 3.5 visar andelen hushåll med låg ekonomisk standard, mätt både med det absoluta och med det relativa måttet samt förändringen över tid (i procentenheter) för hushåll där föräldrarna är inrikes respektive utrikes födda.

Det relativa måttet visar en högre andel med låg ekonomisk standard än när det absoluta måttet används. Även skillnaderna mellan hushåll med inrikes respektive utrikes födda föräldrar är mindre med det absoluta måttet. Oavsett vilket mått som används finns det dock skillnader mellan grupperna. Andelen hushåll med låg ekonomisk standard är högst bland utrikes födda ensamstående kvinnor, där så mycket som vartannat hushåll har en låg ekonomisk standard.

Sett på några års sikt har dock förbättringar skett för i stort sett alla hushållstyper som studeras. Under perioden 2009 till 2014 har andelen med låg ekonomisk standard bland barnhushåll med enbart utrikes födda föräldrar minskat oavsett mått. Minskningen är också större än för hushåll med en eller båda föräldrarna födda i Sverige, där andelen till och med ökat i vissa fall. Det innebär att skillnaderna mellan hushåll med enbart utrikes respektive enbart inrikes födda

föräldrar minskar. Skillnaderna mellan hushållen är dock fortsatt stora.

Tabell 3.5 Barnhushåll med låg ekonomisk standard efter hushållstyp och för inrikes respektive utrikes födda föräldrar

Procent samt förändringen i procentenheter

	Relativt mått	Förändring 2009–2014	Absolut mått	Förändring 2009–2014
Sammanboende med barn, båda inrikes födda	4,7	-0,1	3,4	-1,4
Sammanboende med barn, en inrikes född och en utrikes född	12,9	1,9	9,6	-1,3
Sammanboende med barn, båda utrikes födda	42,1	-0,9	35,8	-7,2
Ensamstående kvinna med barn, inrikes född	35,1	6,3	27,7	-1,0
Ensamstående man med barn, inrikes född	14,0	2,1	11,4	-0,5
Ensamstående kvinna med barn, utrikes född	61,5	-0,5	51,9	-10,0
Ensamstående man med barn, utrikes född	37,4	-1,1	34,7	-3,9

Källa: Försäkringskassan, 2015

Få barnfamiljer i långvarig ekonomisk utsatthet

Andelen barnhushåll med långvarigt låg ekonomisk standard är betydligt lägre än andelen med låg ekonomisk standard för ett visst år. Hushållsdefinitionerna är något annorlunda för nedanstående indikator jämfört med övriga uppgifter i avsnittet, vilket innebär att jämförelser med andra redovisade uppgifter om låg ekonomisk standard inte kan göras.

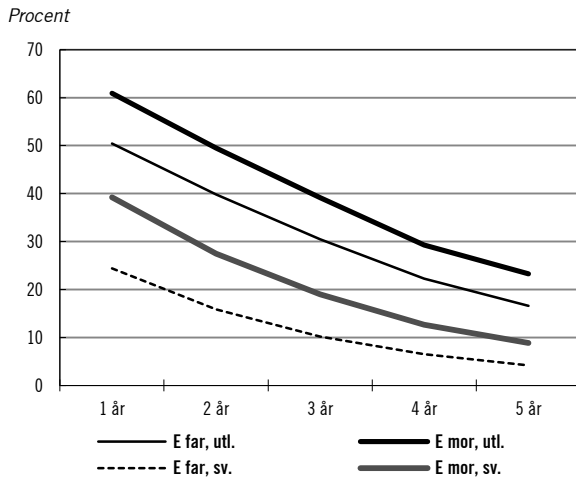
De mönster som identifierats tidigare kvarstår. Risken för låg ekonomisk standard ökar om barnen bor i ensamståendehushåll, om föräldern är född utomlands och om den ensamstående föräldern är kvinna.

Hushåll med gifta eller sammanboende föräldrar har lägre risk för långvarig ekonomisk utsatthet, eftersom de oftare har två förvärvsinkomster. Om det absoluta måttet används är det cirka 10 procent av inrikes födda sammanboende föräldrar med ett barn som har låg ekonomisk standard år 2009, men enbart 1 procent hade låg ekonomisk standard samtliga fem år. För sammanboende hushåll där föräldrarna är utrikes födda ligger nivån högre under 2009 men minskar även här. Det är dock 11 procent av dessa

² SCB, Antalet personer efter hushållsställning, bakgrund och kön, 31 december 2014.

hushåll som har en låg ekonomisk standard fem år i rad.

Diagram 3.5 Långvarig låg ekonomisk standard 2009–2014 (absolut mått)

Anm: Ensamstående hushåll med barn födda i Sverige (sv.) eller utrikes födda. (utl.)
Källa: Försäkringskassan, 2015

Diagram 3.5 visar utvecklingen över tid för ensamstående hushåll som hade låg ekonomisk standard under 2009. För ensamstående mödrar är andelen hushåll med låg ekonomisk standard betydligt högre än för ensamstående fäder och även över tid behålls detta mönster. Om föräldern är född utomlands ökar risken generellt och är högst för kvinnor. Andelen med låg ekonomisk standard sjunker dock över tid för samtliga hushåll. Av ensamstående utrikes födda mödrar var det 61 procent som hade låg ekonomisk standard år 2009. Andelen som haft låg ekonomisk standard fem år i rad var 23 procent.

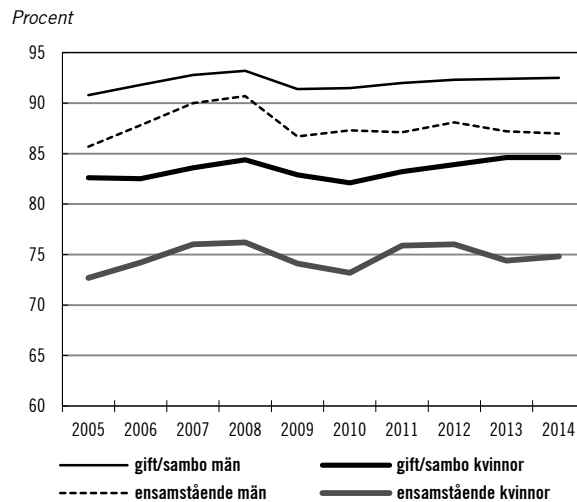
En förklaring till att andelen med låg ekonomisk standard är högre för utrikes födda är att gruppen i genomsnitt har en lägre sysselsättningsgrad än inrikes födda. Detta gäller särskilt för utrikes födda kvinnor. Tiden i Sverige har stor betydelse för etableringen på arbetsmarknaden. Sysselsättningsgraden är låg bland nyanlända men den stiger med tiden och närmar sig successivt sysselsättningsgraden för inrikes födda. Etableringen kan dock ta tid och det finns skillnader mellan olika grupper av utrikes födda. I genomsnitt tar dock kvinnors etablering längre tid än mäns.

Valfrihet och makt över livssituationen

Familjepolitiken ska bidra till goda förutsättningar för valfrihet och makt över livssituationen för alla barnfamiljer. De olika stöden inom den ekonomiska familjepolitiken har olika syften och mål, till exempel att underlätta möjligheterna att kombinera förvärvsarbete och familj. I ett internationellt perspektiv har föräldrar i Sverige en hög förvärvsfrekvens, särskilt avseende kvinnor med barn.

Sysselsättningsgraden (sysselsatta i procent av befolkningen) är högre bland föräldrar med barn mellan 0–18 år än bland kvinnor och män utan barn, se diagram 3.6. År 2014 var 92 procent av männen respektive 83 procent av kvinnorna som hade hemmavarande barn upp till 18 år sysselsatta. Det finns skillnader för framförallt kvinnor beroende på om de är ensamstående eller inte. Giftna eller sammanboende mammor och pappor har högre sysselsättningsgrad än ensamstående män och kvinnor utan barn. Över tid har sysselsättningsgraden för kvinnor som är sambo eller giftna ökat något.

Diagram 3.6 Sysselsättningsgrad för kvinnor och män med hemmavarande barn under 19 år

Anm: Axeln är bruten.

Källa: Statistiska centralbyrån, Arbetskraftsundersökningarna (AKU) 2015

Om barnen är yngre påverkar det sysselsättningsgraden framför allt för kvinnor. Den förändras inte nämnvärt för männen. Efter att kvinnor och män blir föräldrar kan ett mönster etableras som innebär att hem- och omsorgsarbetet fördelas på ett sätt som inte är jämställt. Försäkringskassan har i en rapport från 2014 visat att om en kvinna tar ut mer än hälften av föräldraledigheten är det mycket mer sannolikt

att hon längre fram ska förvärvsarbete mindre än mannen än om föräldrarna delat jämställt på ledigheten.³

Andelen kvinnor med barn som arbetar heltid har stadigt ökat under 2000-talet. Under 2014 var det 58 procent av de sysselsatta kvinnorna med barn under sju år som arbetade heltid. Det är dock fortfarande stor skillnad i förhållande till män med barn under sju år där 91 procent av männen arbetar heltid. Bland ensamstående pappor med barn under 7 år arbetar 89 procent heltid, vilket kan jämföras med att 57 procent av de ensamstående mammorna arbetar heltid.

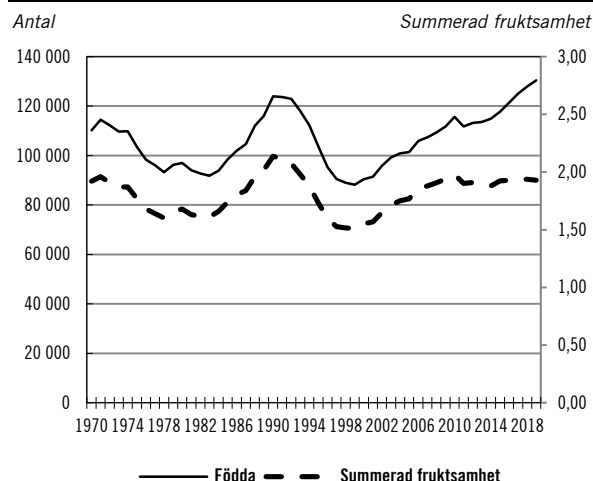
Deltiden kan vara ofrivillig, det vill säga att det finns önskemål om att öka sin arbetstid, men att det saknas en sådan möjlighet. Denna s.k. under-sysselsättning är högre för kvinnor än för män, sju respektive fem procent av kvinnor respektive män i arbetskraften skulle vilja öka sin arbetstid. Avsaknaden av heltidsarbete är också den vanligast förekommande förklaringen bland både män och kvinnor till varför de arbetar deltid.

Deltidsarbete är även i hög utsträckning förknippat med ett huvudansvar för det totala hem- och omsorgsarbetet. Av de deltidsarbetande kvinnorna uppgav 19 procent att det var vård av barn som var orsaken till deltidarbetet. Motsvarande bland deltidsarbetande män var enbart sju procent.⁴ Dessa mönster innebär att löneinkomsterna och även livsinkomsterna för kvinnor och män ser olika ut och kan därmed vara en viktig förklaring till att fler kvinnor än män har en låg ekonomisk standard.

Antalet barn väntas öka

Barnafödandet är en viktig välfärdsfråga. Utan en stabil befolkningsutveckling riskerar arbetskraftsutbudet att minska liksom förmågan att sörja för framtida generationer. På kort sikt ökar utgifterna för den ekonomiska familjepolitiken när fler barn föds, i form av ökade utgifter för barnbidrag och föräldraförsäkring. På längre sikt genererar ett ökat barnafödande ett ökat arbetskraftsutbud som ger förutsättningar för en fortsatt god samhällsekonomi.

Diagram 3.7 Antalet födda barn samt summerad fruktsamhet

Anm: Prognos för 2015-2019
Källa: Statistiska centralbyrån

Barnafödandet har ökat sedan 1998 med undantag för 2011 vilket visas i diagram 3.7. Under 2014 föddes ca 114 900 barn. Antalet födda barn förväntas enligt SCB att öka de kommande åren. Som en följd av befolkningens åldersstruktur beräknas antalet födda barn vara stort åren omkring 2020, ca 132 400 barn. Detta för att de stora kullarna födda runt 1990 beräknas få barn omkring den tidpunkten.

För att uppnå en stabil befolkning behövs en fruktsamhet på 2,1 barn per kvinna. Under 2014 var nivån 1,88 barn per kvinna. Den summerade fruktsamheten väntas öka något de kommande åren och nå 1,94 barn per kvinna år 2020.

Familjepolitiken och möjligheten till förskola ger föräldrar goda möjligheter att förena arbets- och familjeliv. Fruktsamhetsnivån i Sverige är i dag bland de högsta i Europa. Frankrike och Irland ligger högre med 1,99 respektive 1,96 år 2013. Lägst ligger Portugal och Spanien med 1,21 respektive 1,27.⁵

Institutionella faktorer som arbetsmarknadsanknytning, anställningsform och arbetsinkomst påverkar benägenheten att få barn.⁶ Föräldrapeningens konstruktion uppmuntrar till etablering på arbetsmarknaden före familjebildning, vilket påverkar när i tiden föräldrarna väljer att få barn.

³Ojämnställd arbetsbörda, Socialförsäkringsrapport 2013:9, Försäkringskassan.

⁴Arbetskraftsundersökningarna 2014, Statistiska centralbyrån.

⁵Eurostat.

⁶Socialförsäkring, arbetsmarknadsstatus och barnafödande, Inspektionen för socialförsäkringen, Arbetsrapport 2015:1.

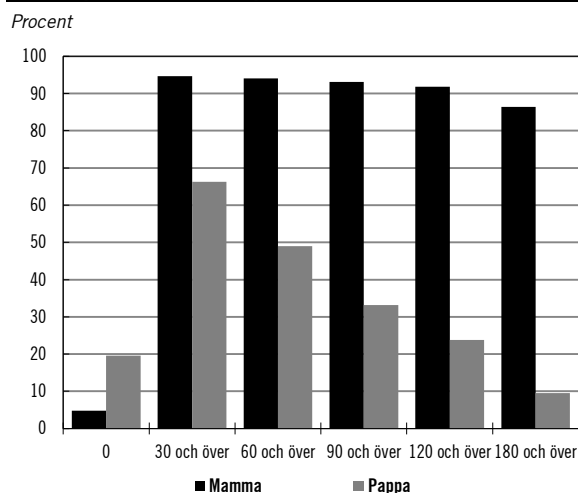
Att bilda familj får därför ofta vänta tills föräldrarna har etablerat sig på arbetsmarknaden.

Flexibelt användande av föräldrapenning

Föräldrar med gemensam vårdnad har rätt till 240 dagar med föräldrapenning var. Över tid har det genomsnittliga antalet dagar som män tagit ut ökat. Under 2014 användes 25 procent av samtliga utbetalda dagar av män, 75 procent av kvinnor. För barn födda 1999 var det i genomsnitt 60 dagar som använts av män när barnet fyllt åtta år (kvinnor 353 dagar). För barn födda 2005 hade genomsnittet stigit till 96 dagar (kvinnor 334 dagar).⁷

Samtidigt är det fortfarande en relativt hög andel barn som vid fyra års ålder har en pappa som inte har tagit ut en enda dag med föräldrapenning. För barn födda 2009 var andelen 20 procent (fem procent avseende mammor), se vidare diagram 3.8.

Diagram 3.8 Andelen barn födda 2009 som vid fyra års ålder har en mamma respektive pappa som tagit ut föräldrapenning, fördelat på uttagsintervall

Källa: Försäkringskassan samt egna beräkningar.

Diagrammet visar att enbart hälften av barnen hade en pappa som tagit ut föräldrapenning för 60 eller fler dagar när barnet var fyra år gammalt. En tredjedel av barnen hade en pappa som tagit ut föräldrapenning för 90 eller fler dagar. Det finns fortsatta möjligheter att ta ut föräldrapenning för denna grupp och för barn födda 2005

var det 90 procent som hade en pappa som tagit ut föräldrapenning (mammor 96 procent).

Tillfällig föräldrapenning

Den tillfälliga föräldrapenningen ger föräldrar möjlighet till ledighet från arbetet samt ersättning för inkomstförlust t.ex. när barnet är sjukt eller smittat. Under 2014 betalades 6 018 miljoner kronor ut i tillfällig föräldrapenning, en ökning med fyra procent jämfört med föregående år. Det var främst delförmånen vård av barn som stod för ökningen.

Huvuddelen av utbetalningarna för förmånen går till kvinnor. Av antalet ersatta dagar för vård av barn betalades 62 procent till kvinnor och 38 procent till män. Utgifterna för den tillfälliga föräldrapenningen har ökat över tid. Utgiftsökningen har flera förklaringar. Medelersättningen ökar över tid som en följd av timlöneutvecklingen och även antalet barn i ålderskullarna 0–11 år har ökat. Andelen barn för vilka det har betalats ut tillfällig föräldrapenning har också ökat något. Utgiftsökningen har fortsatt under första kvartalet 2015 och en viktig förklaring är att det under vintern 2014/2015 var en intensiv influensaperiod.

Underhållsstöd och försörjningsansvar för barn

Efter en separation kan underhåll för barn som föräldern inte bor tillsammans med regleras på olika sätt. Underhållsbidrag betalas av den förälder som inte bor med barnet och bidraget kan fastställas i dom eller avtal. Underhållsbidraget beräknas på båda föräldrarnas ekonomiska överskott, aktuella inkomstförhållanden och barnets faktiska behov, vilket i sin tur beror på hur gammalt barnet är. I de fall föräldrarna inte kan komma överens om ett underhåll eller när den bidragsskyldige föräldern inte har förmåga att betala underhållsbidrag kan i stället ett underhållsstöd lämnas från Försäkringskassan. Försäkringskassan förskotterar underhållet och den andra föräldern betalar sedan tillbaka kostnaden för detta utifrån en beräkning baserad på sin inkomst enligt den senaste taxeringen och det antal barn som han eller hon är underhållsskyldig för.

Underhållsstöd kan betalas ut med ett maximalt belopp om 1 573 kronor per månad medan det civilrättsliga avtalet många gånger kan ge ett betydligt högre underhåll för barnet eftersom båda föräldrarnas ekonomiska överskott då kan beaktas.

⁷ www.forsakringskassan.se.

Andelen barn med separerade föräldrar som reglerar underhållet direkt mellan sig har ökat under flera år men nivån är i stort sett oförändrad sedan 2011 (69 procent år 2014). De föräldrar som inte har ekonomisk förmåga att lösa underhållet på egen hand ingår inte i beräkningen. För de barn som efter en separation bor växelvis regleras underhåll ofta genom att respektive förälder ansvarar för de kostnader som uppstår när föräldern har barnet hos sig. Utvecklingen av växelvis boende har varit den främsta anledningen till ökningen av andelen barn med föräldrar som reglerar underhållet på egen hand.

Flera undersökningar har visat att många av de föräldrar som reglerar underhållet via underhållsstödet har ekonomiska förutsättningar att reglera underhållet utan att staten först förskotter det. En sådan direktreglering av underhållsskyldigheten skulle i stor utsträckning innebära att barn skulle få ett högre underhåll än underhållsstödets maximala belopp. Detta gäller särskilt barn som lever i hushåll som tillhör de lägsta inkomstgrupperna. Att fler föräldrar reglerar underhållet själva innebär dessutom minskade kostnader för underhållsstödet och för Försäkringskassans administration, se vidare avsnitt 3.6 Politikens inriktning.

Förändrat stöd till barn med funktionsnedsättning
Socialdepartementet tillsatte den 1 januari 2013 en interdepartemental arbetsgrupp med uppgift att göra en översyn av regler och tillämpning av förmånerna bilstöd till personer med funktionsnedsättning, handikappersättning och vårdbidrag för barn med funktionshinder (dnr S2012/09134). Syftet med översynen är att stöden ska göras mer förutsägbara, rättssäkra och hållbara över tid. Målet med översynen är att åstadkomma ett mer sammanhållet och ändamålsenligt system för ersättning och för merkostnader för personer med funktionsnedsättning. Arbetet med översynen av handikappersättning och vårdbidrag för barn med funktionshinder fortskrider i Regeringskansliet.

Administrationn av den ekonomiska familjepolitiken

Huvuddelen av förmånerna inom området ekonomisk familjepolitik administreras av Försäkringskassan. De sammanlagda administrations-

kostnaderna för dessa förmåner uppgick till 2,3 miljarder kronor eller ca 26 procent av de samlade förvaltningskostnaderna för myndigheten under 2014. Förmånerna barnpension och efterlevandestöd till barn samt pensionsrätt för barnår administreras av Pensionsmyndigheten.

Försäkringskassans produktivitet ökar

Produktiviteten är ett sammanvägt mått på relationen mellan produktionsvolym (beslut eller utbetalningar beroende på förmån) och myndighetens totala förvaltningskostnader. Ett flertal av förmånerna inom den ekonomiska familjepolitiken tillhör området "Väntar eller har barn" och där ökar produktiviteten. Ökad automatisering under 2013 och 2014 utgör en stor del av förklaringen. Styckkostnaderna för t.ex. tillfällig föräldrapenning och föräldrapenning har minskat, men även inom andra förmåner har det skett förbättringar. Under hösten 2014 avslutades en större andel av ärenden med tillfällig föräldrapenning maskinellt än manuellt. Även inom föräldrapenning var andelen ärenden som automatbereddes högt, 40 procent.

Mål för Försäkringskassan

För underhållsstödet finns ett verksamhetsmål fastställt i regleringsbrevet till Försäkringskassan. Försäkringskassan ska verka för att särlevande föräldrar har goda kunskaper om försörjningsansvar och möjligheterna att reglera underhåll för barn på egen hand samt om möjligheterna till samarbetsamtal som finns på kommunal nivå.

Försäkringskassan arbetar kontinuerligt med att uppmuntra föräldrar som har ekonomiska förutsättningar att återbetala hela det lämnade underhållsstödet på 1 573 kronor per månad att själva sköta barnets underhåll och att detta i första hand kan bestämmas genom ett civilrättsligt avtal om underhållsbidrag. För att hjälpa särlevande föräldrar att själva reglera underhållet finns på Försäkringskassans webbplats information om hur föräldrarna själva kan beräkna underhållsbidrag och om möjligheterna till samarbetsamtal hos kommunen. Där finns också ett beräkningsinstrument och blanketter för avtal.

Effekterna av Försäkringskassans insatser är svåra att bedöma även om de får anses bidra till att föräldrar själva reglerar underhållet för barnet. Försäkringskassan har dock inte utökat sin information till särlevande föräldrar under 2014.

Ett annat verksamhetsmål för Försäkringskassan har under 2014 varit att föräldrar ska ges goda kunskaper om föräldraförsäkringens regelverk och därmed skapa förutsättningar för valfrihet, ett jämställt föräldraskap och makt över livssituationen. Försäkringskassan har under 2014 genomfört informationskampanjer i samband med att föräldraförsäkringen fyllde 40 år. Myndigheten ger information till föräldrar genom ett flertal olika kanaler, hemskickad information inför att ett barn ska födas, via telefon och på olika webforum och i sociala medier. Försäkringskassan erbjuder föräldrar möjligheten att i hög utsträckning sköta sina ärenden och kontakter via webbplatsens självbetjäningstjänster. Självbetjäningstjänsterna har utvecklats under 2014 och används flitigt. Inom föräldrapenningen ansöker 90 procent digitalt och för tillfällig föräldrapenning är motsvarande uppgift 83 procent. När nöjdhetsindex studeras, eller kundupplevelsen bedöms, visas att barnfamiljerna som grupp är den mest nöjda kundgruppen, men även att män genomgående är mindre nöjda än kvinnor. Det gäller bl.a. bemötande och service samt handläggarnas kompetens.⁸ De jämställdhetspolitiska målsättningarna har förstärkts i regleringsbrevet för 2015.

Kvalitet

Införandet av Försäkringskassans nya modell för kvalitetsmätning har försenats och har därför inte kunnat användas under 2014. Det är därför svårt att uttala sig om kvaliteten för området. Automatisering och ökad självbetjäning torde medföra ökad kvalitet i beslutsunderlagen på sikt, vilket talar för en positiv utveckling inom områden som tillfällig föräldrapenning, föräldrapenning och till viss del även bostadsbidrag.

ISF har besvarat ett regeringsuppdrag om kvalitet i beslut och beslutsunderlag för underhållsstöd.⁹ Resultatet visar att det finns en risk att Försäkringskassan fattar beslut i ärenden innan föräldrarnas och barnets situation är tillräckligt klarlagd. Bedömningarna varierar också, vilket

kan medföra att barn går miste om underhållsstöd för en eller flera månader.

Den bidragsskyldiga föräldern måste återbetala hela eller delar av stödet till Försäkringskassan. Granskningen visar att Försäkringskassan prioriterar att fatta beslut på ansökningar framför hanteringen av återbetalningen av underhållsstöd.

3.5.3 Analys och slutsatser

Den ekonomiska familjepolitiken bidrog under 2014 till att förbättra barnfamiljernas förutsättningar för en god levnadsstandard. Den ekonomiska familjepolitiken stod i genomsnitt för tio procent av barnhushållens disponibla inkomster. Under 2014 gick 26 procent av utbetalningarna inom den ekonomiska familjepolitiken till den femtedel av barnhushållen som hade lägst ekonomisk standard. För de behovsprövade bidragen var fördelningsprofilen tydligare, mer än hälften av utbetalningarna gick till denna grupp.

Sett över tid har andelen hushåll med låg ekonomisk standard mätt enligt det absoluta måttet minskat, från 14,3 procent 2009 till 12,8 procent 2014 (prognos). Om det relativa måttet används har andelen ökat och når 15,9 procent 2014.

Många hushåll med låg ekonomisk standard tenderar att komma ur situationen på några års sikt, även om det finns skillnader i förhållande till exempelvis hushållstyp och antalet barn i hushållet. Situationen för hushåll bestående av ensamstående kvinnor, särskilt om de är utrikes födda, är dock mer besvärlig. Vart femte sådant hushåll befinner sig i långvarig ekonomisk utsatthet.

De statliga insatser som den ekonomiska familjepolitikens olika stöd utgör har haft en positiv effekt på barnfamiljernas levnadsstandard. Denna effekt kan t.ex. mätas genom en indikator som visar i vilken utsträckning familjepolitiken lyfter barnhushållen över gränsen för låg ekonomisk standard. Utan den ekonomiska familjepolitiken skulle 22 procent av barnhushållen vara ekonomiskt utsatta (mätt med det absoluta måttet). Med den ekonomiska familjepolitiken minskade den andelen till 13 procent.

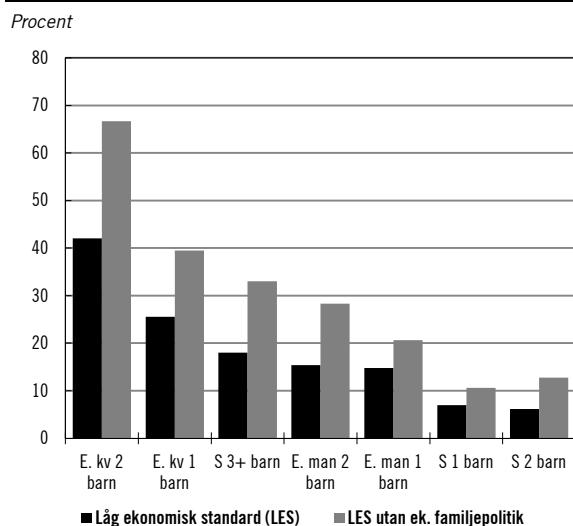
För ensamstående kvinnor med flera barn är effekten ännu större. Utan den ekonomiska familjepolitiken skulle 67 procent av dessa kvinnor ha en låg ekonomisk standard, men den faktiska andelen är 42 procent. För ensamstå-

⁸ Årsredovisning 2014, Försäkringskassan.

⁹ Kvalitet i underhållsstöd, en granskning av Försäkringskassans handläggning, Inspektionen för socialförsäkringen, S2014/03721.

ende män med två eller fler barn minskar andelen hushåll med låg ekonomisk standard från 28 till 15 procent som en följd av den ekonomiska familjepolitiken se diagram 3.9.

Diagram 3.9 Effekt på låg ekonomisk standard av den ekonomiska familjepolitiken, prognos 2014

Källa: Försäkringskassan, 2015

Effekten för ensamstående män med flera barn är lägre än för sammanboende med tre eller flera barn. För ensamståendehushållen är det de behovsprövade bidragen som spelar störst roll, medan försäkringarna spelar störst roll för sammanboendehushåll med ett eller två barn.

Transfereringarnas betydelse för barnhushållens ekonomi har minskat något över tid. Förklaringar till detta är höjda reallöner, fler i sysselsättning samt att införandet av jobbskatteavdraget som har inneburit högre realinkomster. Transfereringarnas nivåer följer inte på samma sätt med förändringen av inkomster och deras del av den disponibla inkomsten har därför minskat.

Indikatorn tar inte hänsyn till de eventuella beteendeförändringar som skulle bli effekten om den ekonomiska familjepolitiken inte fanns.

Den ekonomiska familjepolitiken bidrar till att förstärka föräldrarnas valfrihet och makt över livssituationen. Barnafödandet och föräldrarnas arbetskraftsdeltagande är fortsatt högt vilket indikerar att det är möjligt att på ett tillfredsställande sätt förena arbetsliv med familjeliv för en majoritet av föräldrarna.

Även om antalet barn som har föräldrar som delar på föräldrapenningen och föräldraledigheten ökar kan uttaget endast räknas som jämställt för en liten andel av barnen.

Föräldraförsäkringen har i grunden positiva effekter på kvinnors och mäns sysselsättningsgrad och situation på arbetsmarknaden. Det är genom föräldraförsäkringen, tillsammans med en väl utbyggd förskola, som det har blivit möjligt för föräldrar att kombinera ett aktivt föräldraskap med förvärvsarbete. Föräldrapenningens storlek är relaterad till föräldrarnas arbetsinkomst, vilket utgör ett incitament att förvärvsarbeta innan man blir förälder för att på så sätt kvalificera sig för en högre föräldrapenning. Detta påverkar sannolikt sysselsättningsgraden för kvinnor positivt. Dagens fördelning av uttaget av föräldrapenning är emellertid inte jämställt. Kvinnors längre frånvaro från arbetsmarknaden samt en högre förekomst av deltidsarbete kan få konsekvenser på såväl kvinnors arbetsmarknadsituation, på den disponibla inkomsten som på livsinkomsten och pensionen. En ojämn fördelning av hem- och omsorgsarbetet kan också leda till ohälsa.

Föräldraledigheten och hur den fördelas mellan män och kvinnor, mätt i form av uttag av föräldrapenning, har därför en betydande påverkan på hur jämställdheten på arbetsmarknaden utvecklas. De delmål som den ekonomiska familjepolitiken direkt inverkar på är dels målet om ekonomisk jämställdhet och dels målet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, se vidare utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandras etablering.

Sammanfattningsvis är regeringens bedömning att måluppfyllelsen är acceptabel för utgiftsområdet ekonomisk trygghet för familjer och barn. För en bättre måluppfyllelse behöver familjepolitiken utvecklas i mer jämställd riktning. Det är även av stor vikt att de familjeekonomiska stöden fortsätter att ge goda levnadsvillkor och ger framförallt kvinnor förbättrade förutsättningar till arbete och egen försörjning på både kort och lång sikt.

De hushåll som lever i ekonomisk utsatthet under längre perioder behöver fortsatt stöd från familjepolitiken för att lyfta hushållets ekonomi, men kan även vara i behov av insatser utanför utgiftsområdet inom områden så som utbildnings- och arbetsmarknadspolitik.

Administrationen av den ekonomiska familjepolitiken har fortsatt att förbättras, barnfamiljerna är den mest nöjda kundgruppen hos Försäkringskassan. Handläggningstider och kontrollarbetet utvecklas positivt. Regeringen bedömer att Försäkringskassans verksamhetsmål

avseende information om föräldrapenningens regelverk samt möjligheterna för föräldrarna att själva reglera underhåll för barn är endast delvis uppfyllda. Informationen till föräldrarna kan förbättras ytterligare.

3.6 Politikens inriktning

En generell välfärd som omfattar alla, ett jämställt föräldraskap och ett beaktande av principen om barnets bästa utgör grunderna för regeringens syn på och målsättning med den ekonomiska familjepolitiken.

Regeringens ambition att kombinera en politik för sysselsättning och tillväxt med en politik för ökad rättvisa och minskade klyftor påverkar även utformningen av den ekonomiska familjepolitiken. Med familjebildning följer en ökad försörjningsbörda. En generell välfärd som omfattar alla bidrar till att utjämna ekonomiska villkor och förbättra levnadsförhållanden för barnhushållen. En generell välfärd ger långsiktigt goda fördelningseffekter och har hög legitimitet. Mot den bakgrunden föreslår regeringen att utgiftsområdets mål för den ekonomiska familjepolitiken bör ändras. Den ekonomiska familjepolitiken ska bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer samt minska skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och utan barn.

En naturlig utgångspunkt för familjepolitiken är att föräldrarna tar ett gemensamt ansvar för vårdsnaden om och försörjningen av barnet. Ett jämställt föräldraskap bidrar även till ökad jämställdhet på arbetsmarknaden. Regeringen anser att de jämställdhetspolitiska ambitionerna tydligare bör komma till avtryck i utgiftsområdesmålet och föreslår därför en komplettering; Den ekonomiska familjepolitiken ska även bidra till ett jämställt föräldraskap.

Regeringen har som uttryck för sina ambitioner inom jämställdhetsområdet formulerat mål, indikatorer och åtgärder på en rad områden. Det handlar om för jämställdhetspolitiken centrala områden där regeringen kommer att verka för en positiv utveckling under mandatperioden. Det övergripande målet om jämställt föräldraskap behöver brytas ned och konkretiseras för att underlätta uppföljning och utvärdering. Kvinnor tar för närvarande ut föräldrapenning under ca tre fjärdedelar av förmånstiden. När det

gäller tillfällig föräldrapenning för vård av barn uppgår kvinnornas andel av uttaget till ca 60 procent. Regeringen kompletterar därför utgiftsområdesmålet med ett jämställdhetspolitiskt mål: Skillnaderna i hur män och kvinnor tar ut föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning ska minska. Utfall, insatser samt åtgärder för att nå det angivna målet kommer att ingå i uppföljningen av målet.

Barnfamiljernas levnadsförhållanden har ändrats över tiden. Synen på föräldraskap har förändrats och familjer kan se olika ut och ha olika behov. Mer än vart femte barn växer upp i en annan familjekonstellation än den med båda sina biologiska föräldrar. I Sverige finns därför såväl kärnfamiljer där barnen bor med båda föräldrarna, som ombildade familjer med bonusbarn och bonusföräldrar, ensamstående föräldrar, barn som bor växelvis, regnbågsfamiljer och flera andra familjekonstellationer. Då barnens familjesituation kan se olika ut och då behov och önskemål varierar över tid måste samhällets stöd till barnfamiljerna vara organiserat så att det kan användas på ett flexibelt sätt, och kan anpassas efter föräldrars och barns behov.

Ett jämställt föräldraskap

Föräldraförsäkringen har i grunden positiva effekter på föräldrars arbetsmarknadssituation genom att den gör det möjligt för föräldrarna att vårda barnen när de är små och ökar förutsättningarna att kombinera familjeliv och arbetsliv. Män och kvinnor arbetar i dag ungefär lika mycket, men fördelar sin arbetstid olika avseende betalt och obetalt arbete. Den sneda fördelningen av föräldrapenning och föräldraleighet påverkar kvinnors situation på arbetsmarknaden negativt, t.ex. avseende löneutveckling. Attityder kring föräldraskap, situationen på arbetsmarknaden och förväntningar kan även hindra män från att helt ta ut sin del av föräldrapenningen. För att öka jämställdheten avseende det obetalda hem- och omsorgsarbetet och på arbetsmarknaden har regeringen därför föreslagit att en tredje reserverad månad per förälder införs för föräldrapenningen. Jämställdhetsbonusen har inte haft någon mätbar effekt och är ett krångligt sätt att ge föräldrarna drivkrafter till ökad jämställdhet. Därför vill regeringen avskaffa jämställdhetsbonusen.

Fler åtgärder behöver vidtas för att uppnå ett mer jämställt nyttjande av föräldrapenning och en mer jämställd fördelning av omsorgen om barn och det obetalda hemarbetet. Målet är ett helt jämställt uttag av försäkringen.

Regeringen avser mot bakgrund av detta att tillsätta en utredning som ska se över föräldraförsäkringen i syfte att nå målet. En proposition kommer att avlämnas senare under mandatperioden. Regeringen vill se en föräldraförsäkring som bidrar till ett jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn. Föräldraförsäkringen ska vara bättre anpassad till en modern arbetsmarknad och de krav den ställer samt till ett modernt familjeliv. Föräldraförsäkringen ska också utformas så att den fungerar väl oavsett familjekonstellation. Regeringen vill därför att den kommande utredningen ska undersöka möjligheterna att underlätta för stjärnfamiljer att använda föräldraförsäkringen.

Barns rätt till trygga uppväxtförhållanden är central för utformningen av familjepolitiken som helhet och föräldraförsäkringen i synnerhet. Principen om barnets bästa och barnets rätt till omvårdnad och till kontakt med sina föräldrar bör därför vara vägledande principer för utredningen.

Hushåll med låg ekonomisk standard

En grundläggande strävan för regeringen är att skapa förutsättningar för jämlika uppväxtvillkor för alla barn. Andelen barnfamiljer som befinner sig i långvarig ekonomisk utsatthet är i ett internationellt perspektiv fortsatt liten, men ytterligare satsningar krävs. Att förbättra situationen för familjer med låg ekonomisk standard är därför en prioriterad uppgift, där insatser och långsiktiga strategier finns såväl inom den ekonomiska familjepolitiken som inom arbetsmarknadspolitiken och utbildningspolitiken. Barnfamiljer med låg ekonomisk standard behöver fortsatt stöd och den omfördelade profilen i familjepolitiken behöver förstärkas. Särskilt hushåll med en ensamstående förälder som har flera barn har en utsatt ekonomisk situation. Ett steg till förbättrad levnadsstandard har tagits genom höjningen av underhållstödet som trädde i kraft den 1 september 2015 (SFS 2015:452).

Regeringen har även lämnat förslag som syftar till att öka drivkrafterna för föräldrar att civilrättsligt reglera underhållsskyldigheten för

barn de inte bor tillsammans med (proposition Ökad reglering av barns underhåll utanför underhållsstödet, prop. 2014/15:145). Genom att föräldrar som har förutsättningar för det själva kommer överens om ett underhållsbidrag i stället för att ansöka om underhållsstöd kan barn som lever i hushåll med låg ekonomisk standard komma att få ett betydligt högre underhåll.

För hushåll med låg ekonomisk standard har behovsprövade stöd som bostadsbidrag och underhållsstöd stor betydelse. Dessa två stöd är dock inte samordnade med eller särskilt väl anpassade till varandra. De är heller inte tillräckligt anpassade till de förändrade boendemönster och olika familjekonstellationer som förekommer i dag. Exempelvis lämnas det sammantaget en större ersättning till hushåll vars barn bor växelvis än till hushåll som är rena ensamförsörjare.¹⁰ Både bostadsbidraget och underhållsstödet har dessutom visat sig kunna ge upphov till skuldsättning.¹¹ Regeringen anser mot denna bakgrund att det är angeläget att ytterligare analysera frågan och överväga behov av lämpliga åtgärder.

Höjd föräldrapenning på grundnivå

Regeringen anser att föräldrapenningens grundnivå ska höjas. En sådan höjning stärker ekonomin för barnhushåll med låga inkomster och är fördelningspolitiskt träffsäker. En höjd grundnivå når framför allt unga föräldrar som inte hunnit etablera sig på arbetsmarknaden och de som av andra skäl inte uppfyller kraven för att få föräldrapenning på sjukpenningnivå. Även hushåll där en eller båda föräldrarna är födda utomlands har en relativt sett hög andel föräldrapenning på grundnivå. Dessa hushåll löper högre risk för ekonomisk utsatthet. Höjningen av grundnivån kommer att öka hushållens ekonomiska standard, se i övrigt avsnitt 3.7.1.

¹⁰ Fortsatt förälder – om ansvar, ekonomi och samarbete för barnets skull, (SOU2011:51).

¹¹ Se t.ex. betänkandet Överskuldsättning i kreditsamhället, (SOU 2013:78) samt Försäkringskassans svar på regeringsuppdrag, Kartläggning av överskuldsättning och analys av indrivnings- och återkravsregler, dnr S2015/00673.

Regelförenklingar

Riksdagen har gett regeringen tillkänna om att genomföra vissa regelförenklingar avseende barnbidrag och föräldraförsäkring (prop. 2014/15:1, bet. 2014/15:SfU3). Regeringen delar riksdagens syn och vill stödja barnfamiljerna och underlätta deras vardag genom att förenkla reglerna inom den ekonomiska familjepolitiken. Regeringen önskar därför pröva möjligheterna att genomföra regelförenklingar. Frågorna bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

3.7 Förslag till regeländringar

3.7.1 Höjd föräldrapenning på grundnivå

Ärendet och dess beredning: Förslaget om höjd föräldrapenning på grundnivå har beretts under hand med Försäkringskassan på så sätt att myndigheten har fått ta del av förslaget. Försäkringskassan hade inte några synpunkter.

Regeringens förslag: Föräldrapenning på grundnivå ska höjas från 225 kronor per dag till 250 kronor per dag fr.o.m. den 1 januari 2016. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för föräldrapenning som avser tid före ikraftträdandet.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen föreslår att föräldrapenningens grundnivå höjs från nuvarande 225 kronor per dag till 250 kronor per dag. Höjningen stärker ekonomin för barnhushåll med låga inkomster och är fördelningsspolitiskt träffsäker. En höjd grundnivå når framför allt unga föräldrar som inte hunnit etablera sig på arbetsmarknaden eller de som av andra skäl inte uppfyller krav på att få föräldrapenning på sjukpenningnivå. Även hushåll där en eller båda föräldrarna är födda utomlands har en relativt sett hög andel föräldrapenning på grundnivå. Dessa hushåll löper högre risk för ekonomisk utsatthet. Under 2013 använde kvinnor 92 procent av all föräldrapenning som betalades ut på grundnivå. En förklaring till detta, utöver det faktum att kvinnor i genomsnitt har lägre lön än män, är att kvinnor oftast är de som tar ut föräldrapenning först. Därmed påverkas de i högre utsträckning av det särskilda kvalifika-

tionskrav som gäller för de första 180 ersättningsdagarna. Detta kvalifikationskrav innebär att en förälder under minst 240 dagar i följd före barnets födelse ska ha varit försäkrad för en sjukpenning som överstiger lägstanivån, 180 kronor om dagen. Om kravet inte är uppfyllt eller hel föräldrapenning på sjukpenningnivå i annat fall inte överstiger 225 kronor om dagen, lämnas föräldrapenning på grundnivå. Höjningen av grundnivån kommer att öka hushållens ekonomiska standard. I dag får föräldrar med ersättning på grundnivå, om 30 ersättningsdagar per månad används, ca 6 750 kronor per månad före skatt. Efter höjningen blir motsvarande ersättning 7 500 kronor före skatt.

Lagförslag i ärendet finns i avsnitt 2.1.

Konsekvenser

Förslaget innebär att grundnivån höjs från 225 kronor till 250 kronor per dag. En höjd grundnivå innebär att fler föräldrar än tidigare får ersättning på grundnivå eftersom de föräldrar som i dag har en sjukpenninggrundande inkomst som ger föräldrapenning mellan 226 och 250 kronor på sjukpenningnivå i stället får ersättning på grundnivå. Förslaget innebär att utgifterna för anslaget 1:2 *Föräldraförsäkring* beräknas öka med ca 287 miljoner kronor 2016, 311 miljoner kronor 2017, 314 miljoner kronor 2018 och 297 miljoner kronor 2019.

3.8 Budgetförslag

3.8.1 1:1 Barnbidrag

Tabell 3.6 Anslagsutveckling 1:1 Barnbidrag

Tusental kronor				
2014	Utfall	25 220 156	Anslags-sparande	-97 866
2015	Anslag	25 839 595 ¹	Utgifts-prognos	25 768 629
2016	Förslag	26 425 291		
2017	Beräknat	27 072 389		
2018	Beräknat	27 635 252		
2019	Beräknat	28 115 122		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2015 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för allmänna barnbidrag, flerbarnstillägg och förlängt barnbi-

drag enligt socialförsäkringsbalken (2010:110) och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Anslaget får även användas för utgifter för tilläggsbelopp vid familjeförmåner enligt rådets förordning nr 883/04 om samordning av de sociala trygghetssystemen i EU.

Regeringens överväganden

Barnbidragets grundläggande uppgift är att kompensera för den ökade försörjningsbörda som barn medför för en familj. Barnbidrag är ett generellt stöd som är lätt att överblicka samt med förhållandevis låga kostnader för administrationen. Sedan 2005 är nivån på det allmänna barnbidraget 1 050 kronor per barn och månad.

Utgiftsutvecklingen inom anslaget beror främst på barnbidragets nivå och antalet barn under 16 år.

Under budgetåret 2014 uppgick utgifterna för barnbidraget till 25 220 miljoner kronor. Det innebär att utgifterna detta år översteg anslaget med 88 miljoner kronor. Av de totala utgifterna för anslaget utgjorde allmänna barnbidrag 87,7 procent, flerbarnstillägg 11,3 procent, förlängt barnbidrag 0,9 procent och EU-förmåner 0,1 procent.

För innevarande budgetår beräknas utgifterna till 25 769 miljoner kronor, vilket är 71 miljoner lägre än anvisade medel. Bedömningen av anslagsbehovet utgår från Statistiska centralbyråns befolkningsprognoser. Antalet barn i åldern 0–16 år beräknas öka under perioden 2015–2019, vilket betyder att utgifterna för allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg blir högre. Antalet utbetalade barnbidrag per månad kommer under perioden 2015–2019 öka från 1,76 miljoner till 1,96 miljoner vilket är en ökning med drygt nio procent. Utgifterna för förlängt barnbidrag beräknas utifrån utvecklingen av antalet 17–21-åringar i befolkningen och antas fortsätta minska.

Utgifterna för EU-förmåner har minskat kraftigt de senaste åren.

Sammantaget innebär ovanstående att kostnaden för anslaget kommer att öka under perioden.

Tabell 3.7 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:1 Barnbidrag

Tusental kronor				
	2016	2017	2018	2019
Anvisat 2015¹	25 839 595	25 839 595	25 839 595	25 839 595
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Övriga makroekonomiska förutsättningar				
Volym	585 696	1 232 794	1 795 657	2 275 527
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	26 425 291	27 072 389	27 635 252	28 115 122

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2014 (bet. 2014/15:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 26 425 291 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Barnbidrag* för 2016. För 2017, 2018 och 2019 beräknas anslaget till 27 072 389 000 kronor, 27 635 252 000 kronor respektive 28 115 122 000 kronor.

3.8.2 1:2 Föräldraförsäkring

Tabell 3.8 Anslagsutveckling 1:2 Föräldraförsäkring

Tusental kronor				
2014	Utfall	37 653 833	Anslags-sparande	466 499
2015	Anslag	38 968 861 ¹	Utgifts-prognos	39 119 183
2016	Förslag	41 066 513²		
2017	Beräknat	42 692 689		
2018	Beräknat	44 535 882		
2019	Beräknat	46 435 707		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2015 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² För 2016 avser 3 733 518 tkr beräknad statlig ålderspensionsavgift sedan hänsyn tagits till regleringsbelopp för 2013 som uppgick till 70 191 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för:

- föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning enligt socialförsäkringsbalken (2010:110) och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken,
- statlig ålderspensionsavgift för föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift,
- jämställdhetsbonus enligt lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus.

Tabell 3.9 Anslagets komponenter

Tusental kronor

	Förslag 2016	Beräknat 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019
Föräldrapenning	29 813 542	31 308 727	32 675 256	34 044 412
ÅP-avgift	2 965 508	3 099 547	3 234 536	3 370 667
Tillfällig föräldrapenning	6 563 912	6 845 549	7 141 117	7 458 964
ÅP-avgift	704 535	677 709	706 971	738 437
Graviditetspenning	624 221	666 437	708 024	749 273
ÅP-avgift	63 475	65 977	70 094	74 178
Jämställdhetsbonus ¹	331 320	28 743	0	0

Regeringens överväganden

Utgiftsutvecklingen inom föräldraförsäkringen är främst beroende av antalet födda barn och antalet barn i åldern 0–12 år, ersättningsnivåer, som styrs av löneutveckling och prisbasbelopp, samt fördelningen av ersättningsdagar mellan föräldrarna. Förändringar i födelsetalen påverkar redan på kort sikt användningen av både föräldrapenning och graviditetspenning samt de tio s.k. pappadagarna inom den tillfälliga föräldrapenningen.

Utgifterna för föräldraförsäkringen beräknas öka under kommande år som en följd av ett fortsatt högt barnafödande samt en stigande medelersättning. Antalet födda barn väntas enligt SCB:s befolkningsprognos öka från 117 700 barn år 2015 till 130 400 barn år 2019. Som en följd av detta ökar antalet utbetalade

dagar med föräldrapenning, graviditetspenning och tillfällig föräldrapenning under perioden.

Timlönen förväntas öka och därmed ökar även medelersättningen för de olika förmånerna. En ökning av timlönen med 0,1 procentenheter påverkar anslaget för föräldrapenning med ca 20 miljoner kronor, tillfällig föräldrapenning med ca 6 miljoner kronor samt graviditetspenningen med ca 0,5 miljoner kronor. Prisbasbeloppets utveckling påverkar den övre gränsen för ersättningarna.

Kvinnor har i genomsnitt lägre medelersättning än män vilket förklaras dels av skillnader i lön dels, när det gäller föräldrapenningen, av att kvinnor använder föräldrapenning på lägsta- och grundnivå i betydligt högre utsträckning än vad män gör.

För jämställdhetsbonus styrs utgifterna av fördelningen av föräldrapenning mellan föräldrarna samt antalet barn som omfattas av jämställdhetsbonus.

Reformer inom föräldrapenningen

Regeringen har tidigare lämnat ett förslag om att en tredje månad ska reserveras för vardera föräldern inom föräldrapenningen från den 1 januari 2016 (prop. 2014/15:124). Regeringen föreslår nu i denna proposition att föräldrapenningens grundnivå höjs från nuvarande 225 kronor per dag till 250 kronor per dag. Höjningen stärker ekonomin för barnhushåll med låga inkomster och är fördelningspolitiskt träffsäkert. Förslaget innebär att utgifterna för anslaget beräknas öka med 287 miljoner kronor 2016, 311 miljoner kronor 2017, 314 miljoner kronor 2018 och 297 miljoner kronor 2019. Regeringen aviserar i denna proposition att den avser att återkomma med förslag om att avskaffa jämställdhetsbonusen fr.o.m. 2017. Det beräknas innebära en minskning av anslaget med 318 miljoner kronor 2017 och 363 miljoner kronor 2018 och 380 miljoner kronor 2019.

Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:2 Föräldraförsäkring

Tusental kronor

	2016	2017	2018	2019
Anvisat 2015¹	39 003 861	39 003 861	39 003 861	39 003 861
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	207 000	90 000	37 073	-180 927
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar	458 024	1 315 175	2 107 431	3 566 750
Volymer	1 308 408	2 194 433	3 298 297	3 956 803
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt	89 220	89 220	89 220	89 220
Förslag/beräknat anslag	41 066 513	42 692 689	44 535 882	46 435 707

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2014 (bet. 2014/15:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 41 066 513 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Föräldraförsäkring* för 2016. För 2017, 2018 och 2019 beräknas anslaget till 42 692 689 000 kronor, 44 535 882 000 kronor respektive 46 435 707 000 kronor.

3.8.3 1:3 Underhållsstöd

Tabell 3.11 Anslagsutveckling 1:3 Underhållsstöd

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2014	Utfall	2 059 742		-64 679
2015	Anslag	2 271 000 ¹		2 258 400
2016	Förslag	2 630 000		
2017	Beräknat	2 638 000		
2018	Beräknat	2 637 000		
2019	Beräknat	2 622 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2015 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för underhållsstöd enligt socialförsäkringsbalken (2010:110) och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Betalningar från bidragsskyldiga föräldrar ska återföras till anslaget.

Regeringens överväganden

Genom underhållsstödet garanterar samhället att ett barn till särlevande föräldrar får ett visst underhåll även när den bidragsskyldiga föräldern inte fullgör sin underhållsskyldighet. Underhållsstöd lämnas också för barn vars förälder ensam har adopterat ett barn. Underhållsstöd kan utges som fullt underhållsstöd, utfyllnadsbidrag eller underhållsstöd vid växelvist boende.

Inom underhållsstöd finns det dels en bidragsmottagande förälder – eller bidragsmottagande ungdom över 18 år om det är fråga om ett så kallat förlängt underhållsstöd – dels en bidragsskyldig förälder. Den sistnämnda ska helt eller delvis återbetala samhällets kostnader för det underhållsstöd som betalats ut för barnet. Den största andelen av de bidragsskyldiga är män (87 procent). Könsfördelningen har varit i stort sett densamma över en längre tid.

Utgiftsutvecklingen för underhållsstödet är beroende av omvärldsfaktorer som exempelvis antal separationer, antal barn, födelsetal och löneutvecklingen. Utgiftsstyrande faktorer som staten kan påverka är bl.a. stödets nivå, procent-satserna som bestämmer den bidragsskyldiga föräldrarnas betalningsskyldighet samt storleken på grundavdraget för egna levnadskostnader som får göras innan betalningsskyldigheten beräknas.

Reformer inom underhållsstödet

Underhållsstödet höjdes med 300 kronor till maximalt 1 573 kronor per månad med ikraftträdande den 1 september 2015 (prop. 2014/15:99, bet. 2014/15:FiU21, rskr. 2914/15:255). Bestämmelserna kommer att tillämpas för underhållsstöd som avser tid efter den 30 september 2015.

Regeringen har i propositionen *Ökad reglering av barns underhåll utanför underhållsstödet* (prop. 2014/15:145) lämnat förslag som syftar till att öka förutsättningarna för civilrättsliga regleringar av barns underhåll.

Antal barn inom underhållsstödet

Antalet barn som det lämnas underhållsstöd för har under de senaste 15 åren minskat. Minskningen av antal barn med underhållsstöd kan huvudsakligen förklaras av de låga födelsetalen i början av 2000-talet. De årskullar som kommit in i systemet har varit mindre än de årskullar som lämnat systemet med anledning av att de passerat åldergränsen för rätt till underhållsstöd.

Ytterligare en orsak till att det blivit färre barn i systemet är att särlevande föräldrar i större omfattning reglerar underhållet själva utanför underhållsstödssystemet. I praktiken kan detta ofta förklaras av att barn till särlevande föräldrar i allt större utsträckning bor växelvis och att underhållet då regleras genom att respektive förälder ansvarar för de kostnader som uppstår när föräldern har barnet hos sig. Antalet barn med underhållsstöd förväntas minska över tid från ca 221 100 under 2015 till ca 212 400 under 2019.

Inbetalningar från bidragsskyldiga minskar

Det belopp som de bidragsskyldiga föräldrarna har att betala för statens kostnader för underhållsstöd har minskat under de senaste åren. Detta innebär att statens utgifter för underhållsstödet ökar. De bidragsskyldigas inkomster påverkar det debiterade beloppet och därmed inbetalningsgradens storlek. Eftersom det är taxerade inkomster som ligger till grund för det debiterade beloppet finns det en tvåårig eftersläpning på denna effekt. Även den ekonomiska krisen med en tämligen hög arbetslöshet som följd kan vara en bidragande faktor till ett sjunkande debiterat belopp.

Att fler särlevande föräldrar reglerar underhållet utanför underhållsstödet innebär sannolikt också att det är föräldrar med en lägre betalningsförmåga som blir kvar i underhållsstödssystemet och som då debiteras ett lägre belopp än 1 273 kronor. Detta kan också vara en bidragande faktor till att de bidragsskyldigas debiterade betalningsbelopp har minskat.

Bidragsskyldigas inbetalningar via Kronofogdemyndigheten är konjunkturkänsliga och har minskat under de senaste åren, vilket innebär ökade utgifter för anslaget som helhet.

Att underhållsstödet höjs innebär en nivåhöjning av anslaget. Höjningen påverkar dels utbetalningarna, dels det betalningsbelopp som ska betalas tillbaka till staten. En del bidragsskyldiga föräldrar debiteras redan i dag maximalt utifrån sina ekonomiska förutsättningar. Om utbetalningarna ökar samtidigt som det debiterade beloppet förblir konstant eller lägre får det en ökad anslagseffekt. Bedömningen görs att det debiterade beloppet kommer vara cirka 40 procent av det utbetalda beloppet, vilket är ett genomsnitt av de senaste åren. Sammantaget innebär ovanstående förändringar att kostnaden

för underhållsstödet beräknas öka under 2016–2018.

Tabell 3.12 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:3 Underhållsstöd

Tusental kronor

	2016	2017	2018	2019
Anvisat 2015¹	2 064 000	2 064 000	2 064 000	2 064 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	615 000	620 000	616 000	616 000
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar				
Volymer	-49 000	-46 000	-43 000	-58 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	2 630 000	2 638 000	2 637 000	2 622 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2014 (bet. 2014/15:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 2 630 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Underhållsstöd* för 2016. För 2017, 2018 och 2019 beräknas anslaget till 2 638 000 000 kronor, 2 637 000 000 kronor respektive 2 622 000 000 kronor.

3.8.4 1:4 Adoptionsbidrag

Tabell 3.13 Anslagsutveckling 1:4 Adoptionsbidrag

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	År	Slagslag	Belopp
2014	Utfall	13 920		Anslags-sparande	21 864
2015	Anslag	35 284 ¹		Utgifts-prognos	13 164
2016	Förslag	29 784			
2017	Beräknat	32 284			
2018	Beräknat	35 284			
2019	Beräknat	35 284			

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2015 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag till kostnader för internationella adoptioner enligt socialförsäkringsbalken (2010:110) och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Bidrag lämnas för adoptioner som förmedlas av en sammanslutning som är auktoriserad

serad enligt lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling.

Regeringens överväganden

Utgiftsutvecklingen för anslaget är främst beroende av bidragets nivå och antalet barn som adopteras till Sverige genom auktoriserade adoptionsammanslutningar. Bidragets nivå ligger på 40 000 kronor per adoption. Under 2014 kom 345 barn till Sverige för adoption genom de auktoriserade adoptionsammanslutningarna. Under samma år beviljades 348 adoptionsbidrag. Bidraget motsvarade 2012 i genomsnitt 19 procent av de totala kostnaderna för en adoption. Antalet barn som adopteras till Sverige har minskat sedan ett antal år tillbaka. Under 2004–2009 kom i genomsnitt cirka 749 barn per år och under 2010–2014 har antalet barn sjunkit till i genomsnitt 469. Enligt information från Myndigheten för internationella adoptionsfrågor förväntas antalet adopterade barn inte fluktuera särskilt mycket de kommande åren och antalet utbetalade adoptionsbidrag för 2016–2019 beräknas därför komma att uppgå till cirka 350 per år vilket motsvarar utgifter med ca 14 miljoner kronor per år.

För att finansiera ökningen av anslaget 1:10 *Bidragfastigheter* under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning bör anslaget 1:4 *Adoptionsbidrag* minskas med 6 miljoner kronor för 2016, 3,5 miljoner kronor för 2017 och 0,5 miljoner kronor från 2018 och framåt.

Tabell 3.14 Härlledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:4 Adoptionsbidrag

Tusental kronor				
	2016	2017	2018	2019
Anvisat 2015¹	35 784	35 784	35 784	35 784
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	-6 000	-3 500	-500	-500
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	29 784	32 284	35 284	35 284

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2014 (bet. 2014/15:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 29 784 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Adoptionsbidrag* för 2016. För 2017, 2018 och 2019 beräknas anslaget till 32 284 000 kronor, 35 284 000 kronor respektive 35 284 000 kronor.

3.8.5 1:5 Barnpension och efterlevandestöd

Tabell 3.15 Anslagsutveckling 1:5 Barnpension och efterlevandestöd

Tusental kronor				
2014	Utfall	876 454	Anslags-sparande	-254
2015	Anslag	904 600 ¹	Utgifts-prognos	926 200
2016	Förslag	1 013 800		
2017	Beräknat	1 096 700		
2018	Beräknat	1 157 900		
2019	Beräknat	1 242 700		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2015 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för barnpension och efterlevandestöd enligt socialförsäkringsbalken (2010:110) och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Regeringens överväganden

Barnpensionen är grundad på den avlidna förälderns inkomst medan efterlevandestödet är ett grundskydd för barn som får låg eller ingen barnpension. År 2014 fick cirka 21 700 barn barnpension och 8 700 barn fick efterlevandestöd. Antalet barn med barnpension eller efterlevandestöd har minskat under ett antal år men sedan 2014 har antalet barn med efterlevandestöd ökat.

Barn under 18 år som har invandrat till Sverige och vars ena eller båda föräldrar har avlidit kan få efterlevandestöd. Med anledning av bl.a. det oroliga läget i Syrien har migrationen till Sverige ökat kraftigt under de senaste åren. Antalet ansökningar om efterlevandestöd har därför ökat sedan 2012 samtidigt som beviljandegraden ökade betydligt under 2014 till följd av ändrad praxis. Enligt Migrationsverkets prognoser kommer det under 2016–2019 vara en fortsatt

ökning av främst ensamkommande barn vilket ökar kostnaderna för efterlevandestöd.

Tabell 3.16 Prognos antal barn med barnpension och efterlevandestöd

	2015	2016	2017	2018	2019
Barnpension	21 700	21 600	21 700	21 900	22 300
Efterlevandestöd	8 700	10 000	12 200	14 800	17 200

Källa: Pensionsmyndigheten.

Tabell 3.17 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:5 Barnpension och efterlevandestöd

Tusental kronor

	2016	2017	2018	2019
Anvisat 2015 ¹	904 600	904 600	904 600	904 600

Förändring till följd av:

Beslut	2016	2017	2018	2019
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-17 700	38 300	58 900	118 400
Volym	126 900	153 800	194 400	219 700
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	1 013 800	1 096 700	1 157 900	1 242 700

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2014 (bet. 2014/15:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 013 800 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Barnpension och efterlevandestöd* för 2016. För 2017, 2018 och 2019 beräknas anslaget till 1 096 700 000 kronor, 1 157 900 000 kronor respektive 1 242 700 000 kronor.

3.8.6 1:6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn

Tabell 3.18 Anslagsutveckling 1:6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn

Tusental kronor

År	Utfall	Utveckling	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2014	Utfall	3 294 710	-112 724	
2015	Anslag	3 632 300 ¹		3 519 300
2016	Förslag	3 688 800²		
2017	Beräknat	3 899 300		
2018	Beräknat	4 145 400		
2019	Beräknat	4 425 700		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2015 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² För 2016 avser 331 800 tkr beräknad statlig ålderspensionsavgift sedan hänsyn tagits till regleringsbelopp för 2013 som uppgick till -496 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för vårdbidrag enligt socialförsäkringsbalken (2010:110) och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Anslaget får användas för utgifter för ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Regeringens överväganden

Antalet barn som föräldrarna får vårdbidrag för har fortsatt att öka under 2014 och enligt prognosen kommer antalet vårdbidrag att öka med 26 procent under perioden 2015–2019. En anledning till ökningen är att vårdbidrag kommer att fortsätta bli vanligare bland barn i åldern 10–19 år. En orsak till detta är tidigare års ökning av antalet barn med psykiska diagnoser i den åldersgruppen. Psykiska sjukdomar och syndrom är den största diagnosgruppen och antalet barn som beviljats vårdbidrag inom psykiska sjukdomar och syndrom har ökat med ungefär 100 procent sedan 2007. Vårdbidrag är vanligare bland pojkar än flickor i alla åldersgrupper. År 2014 var 66 procent av alla barn med vårdbidrag pojkar.

Tabell 3.19 Prognos antal vårdbidrag för funktionshindrade barn

	2015	2016	2017	2018	2019
Antal	52 073	55 303	58 744	62 047	65 386

Källa: Försäkringskassan.

De senaste åren har antalet utbetalningar av hela vårdbidrag minskat. För övriga nivåer har antalet vårdbidrag på en halv och en fjärdedels nivå ökat. Även den utvecklingen antas fortsätta. Sammantaget beviljades vårdbidrag för 56 000 barn 2014.

Tabell 3.20 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn

	2016	2017	2018	2019
Anvisat 2015 ¹	3 409 300	3 409 300	3 409 300	3 409 300
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-48 900	47 100	173 500	104 800
Volym	328 400	442 900	562 600	911 600
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	3 688 800	3 899 300	4 145 400	4 425 700

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2014 (bet. 2014/15:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 3 688 800 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Vårdbidrag för funktionshindrade barn* för 2016. För 2017, 2018 och 2019 beräknas anslaget till 3 899 300 000 kronor, 4 145 400 000 kronor respektive 4 425 700 000 kronor.

3.8.7 1:7 Pensionsrätt för barnår

Tabell 3.21 Anslagsutveckling 1:7 Pensionsrätt för barnår

Tusental kronor				
2014	Utfall	6 732 310	Anslags-sparande	0
2015	Anslag	6 875 558 ¹	Utgifts-prognos	6 875 558
2016	Förslag	7 237 862²		
2017	Beräknat	7 476 191		
2018	Beräknat	7 547 708		
2019	Beräknat	7 960 509		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2015 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² För 2016 avser 7 237 862 tkr beräknad statlig ålderspensionsavgift sedan hänsyn tagits till regleringsbelopp för 2013 som uppgick till 361 645 516 kr

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift för pensionsrätt för barnår enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Regeringens överväganden

Under 2014 fick drygt 366 500 barnfamiljer pensionsrätt för barnår. För föräldrar till barn i åldern 0–4 år fastställs det pensionsgrundande belopp som är det förmånligaste av tre olika beräkningsalternativ. Den statliga ålderspensionsavgiften består av två delar: preliminär avgift som baseras på den beräknade pensionsrätten för barnår och ett regleringsbelopp som täcker avvikelsen mellan det preliminära belopp som tagits ut och faktisk avgift. Regleringen äger rum tre år efter det att det preliminära beloppet tas ut. Under budgetåret 2014 uppgick utgifterna för pensionsrätt för barnår till 6 876 miljoner kronor. Utgifterna för anslaget styrs av pris- och inkomstbasbeloppens utveckling, antalet barn mellan 0–4 år, timlöneutveckling, förändringar av inflation samt arbetslöshet. I slutet av perioden antas antalet barnfamiljer med pensionsrätt för barnår ökat med 6 procent till drygt 392 500.

Tabell 3.22 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:7 Pensionsrätt för barnår

Tusental kronor

	2016	2017	2018	2019
Anvisat 2015¹	6 875 558	6 875 558	6 875 558	6 875 558
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar	-1 381	112 490	187 931	263 378
Volym	363 685	488 143	484 219	821 573
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	7 237 862	7 476 191	7 547 708	7 960 509

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2014 (bet. 2014/15:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 7 237 862 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Pensionsrätt för barnår* för 2016. För 2017, 2018 och 2019 beräknas anslaget till 7 476 191 000 kronor, 7 547 708 000 kronor respektive 7 960 509 000 kronor.

3.8.8 1:8 Bostadsbidrag

Tabell 3.23 Anslagsutveckling 1:8 Bostadsbidrag

Tusental kronor

2014	Utfall	4 958 174	Anslags-sparande	-154 115
2015	Anslag	4 992 000 ¹	Utgifts-prognos	5 027 000
2016	Förslag	5 037 000		
2017	Beräknat	5 112 000		
2018	Beräknat	5 085 000		
2019	Beräknat	5 020 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2015 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget för användas för utgifter för bostadsbidrag till barnfamiljer samt till unga som fyllt 18 år men inte 29 år enligt socialförsäkringsbalken (2010:110) och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Regeringens överväganden

Bostadsbidraget för barnfamiljer består av två delar; ett bidrag till bostadskostnader och ett särskilt bidrag för hemmavarande barn. Det särskilda bidraget för hemmavarande barn varierar med antalet barn. Sedan 2014 är bidraget 1 500 kronor per månad för 1 barn, 2 000 kronor per månad för två barn och för tre eller fler barn 2 650 kronor per månad. Bostadsbidragets storlek bestäms av hushållets sammansättning, bostadskostnaden, bostadens storlek och den bidragsgrundande inkomsten. Det särskilda bidraget är ett konsumtionsstöd för barnfamiljer med låg ekonomisk standard.

Utgifterna för bostadsbidraget styrs i huvudsak av utvecklingen på arbetsmarknaden och sysselsättningen. Det innebär att det framför allt är konjunkturutvecklingen som med viss eftersläpning påverkar kostnaderna. Även demografiska förändringar påverkar kostnadsbilden, t.ex. ökat antal födda barn och ökat antal barnfamiljer som får uppehållstillstånd i Sverige.

De hushåll som i dag får bostadsbidrag är främst barnfamiljer, särskilt ensamstående med barn. I december 2014 var 79 procent av hushållen som mottog bostadsbidrag barnhushåll. Av landets knappt 1,3 miljon hushåll med barn fick knappt 12 procent bostadsbidrag någon gång under 2014. Av barnhushåll med bostadsbidrag var 69 procent ensamstående föräldrar med barn och av de ensamstående föräldrarna var 85 procent kvinnor.

Tabell 3.24 Volym och medelersättningar för bostadsbidraget, utfall 2014 samt prognos 2015-2019

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Antalet hushåll med preliminärt bostadsbidrag						
Barnhushåll	189 334	191 636	191 921	194 169	190 746	180 392
varav kvinnor ¹	84%					
varav män ¹	16%					
Ungdomshushåll	62 196	59 263	58 197	57 875	57 715	57 643
varav kvinnor	46%					
varav män	54%					
Genomsnittligt bostadsbidrag per månad						
Barnhushåll	2 697	2 149	2 182	2 221	2 242	2 293
Ungdomshushåll	927	945	938	940	941	942

¹ Könsuppdelningen för barnhushållen avser hushåll som inte är sammanboende.
Källa: Försäkringskassan.

Tabell 3.25 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:8 Bostadsbidrag

Tusental kronor

	2016	2017	2018	2019
Anvisat 2015¹	4 992 000	4 992 000	4 992 000	4 992 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	-8 000	-20 000	-20 000	-20 000
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar	55 100	-274 700	-116 700	-199 700
Volym	-2 100	414 700	229 700	247 700
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	5 037 000	5 112 000	5 085 000	5 020 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2014 (bet. 2014/15:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 5 037 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Bostadsbidrag* för 2016. För 2017, 2018 och 2019 beräknas anslaget till 5 112 000 000 kronor, 5 085 000 000 kronor respektive 5 020 000 000 kronor.